

**MACRORAPPORT
BEOORDELINGEN HBO5-OPLEIDING VERPLEEGKUNDE
(november 2021 tot november 2022)**

COLOFON

Samenstelling
Onderwijsinspectie

Verantwoordelijke uitgever
Lieven Viaene, inspecteur-generaal
Koning Albert II-laan 15, 1210 Brussel

Wettelijk depot
D/2022/3241/323

Copyright
© Niets uit deze publicatie mag worden gekopieerd
of op een andere wijze worden verspreid zonder bronvermelding.

Leeswijzer

Dit rapport geeft een overzicht van de kwaliteit en kwaliteitsontwikkeling van de twintig hbo5-opleidingen Verpleegkunde die in Vlaanderen georganiseerd worden op basis van de kwaliteitsbeoordelingen die in schooljaar 2021-2022 en 2022-2023 plaatsvonden. In dit rapport koppelen we onze bevindingen terug aan het onderwijsveld. Eerst schetsen we het opzet en het doel van de kwaliteitsbeoordelingen vanuit de specifieke context van de hbo5-opleiding. Vervolgens geven we inzicht in de gebruikte methodologie. Daarna bespreken we de resultaten in detail om af te ronden met de belangrijkste inzichten uit het onderzoek en met enkele aanbevelingen. Een lijst met begripsverklaringen is terug te vinden in bijlage 1.

Inhoud

Leeswijzer.....	3
1 Aanleiding en doel van het onderzoek.....	5
2 Onderzoeksvragen.....	6
3 Het samenwerkingsverband bij de kwaliteitsbeoordeling.....	8
4 De organisatie van de hbo5-opleiding.....	10
4.1 Trajecten binnen de hbo5-opleiding.....	10
5 Hoe ging de onderwijsinspectie te werk?.....	11
5.1 Beoordelingsteam.....	11
5.2 Beoordelingsbezoeken.....	11
5.2.1 Activiteiten voorafgaand het plaatsbezoek.....	11
5.2.2 Plaatsbezoek.....	13
5.2.3 Verslagen.....	13
5.2.4 Inschaling, eindbeoordeling en advies.....	13
6 Algemene resultaten.....	16
6.1 Eindbeoordelingen en adviezen.....	16
6.2 In welke mate bieden de scholen een kwaliteitsvolle hbo5-opleiding Verpleegkunde aan en in welke mate draagt de kwaliteitsontwikkeling daartoe bij?.....	17
6.2.1 Curriculum.....	18
6.2.2 Krachtige leeractiviteiten op de school en in het werkveld.....	22
6.2.3 Ontwikkelingsgerichte feedback en evaluatie.....	26
6.2.4 Transparante en toegankelijke begeleiding.....	29
6.2.5 Deskundig team.....	32
6.2.6 Stimulerende leer-, leef en werkomgeving.....	35
6.2.7 Kwaliteitsontwikkeling en -communicatie.....	38
6.3 In welke mate respecteren de scholen de regelgeving?.....	40
6.3.1 Algemene regelgeving.....	40
6.3.2 Regelgeving in het kader van het samenwerkingsverband.....	42
7 Conclusie.....	44
7.1 Algemene conclusie.....	44
7.2 In welke mate biedt de school een kwaliteitsvolle hbo5-opleiding Verpleegkunde aan?.....	44
7.3 In welke mate draagt de kwaliteitsontwikkeling daartoe bij?.....	45
7.4 Respekteert de school daarbij de regelgeving?.....	46
8 Aanbevelingen.....	47
• Naar een duidelijk profiel en een bijhorend gevalideerd doelenkader op niveau 5.....	47
• Behoud van goed uitgebouwd klinisch onderwijs.....	47
• Naar een flexibele onderwijsorganisatie.....	47
• Naar een kwaliteitsvolle invulling van het interactieve afstandsonderwijs.....	48
• Naar een uniforme toelatingsproef.....	48
• Naar een goede balans tussen beroepsgericht onderwijs en taalondersteuning.....	49
• Naar een sterke samenwerking met externe partners.....	49
9 Bijlages.....	50
9.1 Bijlage 1: De begripsverklaring.....	50
9.2 Bijlage 2: De hbo5-opleiding in cijfers.....	51
Gegevens van de lerenden.....	51
Gegevens van het personeel.....	51

1 Aanleiding en doel van het onderzoek

In het onderwijsdecreet (OD) XXX kreeg de onderwijsinspectie de opdracht om het kwaliteitstoezicht van de hbo5-opleiding Verpleegkunde uit te voeren. Gezien de unieke positie van deze opleiding in het Vlaamse onderwijslandschap, die uitsluitend georganiseerd wordt binnen een samenwerkingsverband tussen een hogeschool en één of meer scholen voor secundair onderwijs, organiseren de onderwijsinspectie en de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) dit kwaliteitstoezicht samen.

Samen met het onderwijsveld ontwikkelden zij daarvoor een specifiek beoordelingskader hbo5-opleiding Verpleegkunde. Dat beoordelingskader is, conform de bepalingen uit OD XXX, gebaseerd op de acht kwaliteitskenmerken van het hoger onderwijs en op het referentiekader voor onderwijskwaliteit (OK). Het bestaat uit zeven kwaliteitsverwachtingen die samen gestalte geven aan een kwaliteitsvolle invulling van de hbo5-opleiding.

In afwachting van het hernieuwde kwaliteitstoezicht bracht de onderwijsinspectie in het schooljaar 2020-2021 reeds de huidige werking van de opleidingen in kaart door middel van een terreinverkenning. Het doel van de terreinverkenning en het resultaat ervan zijn na te lezen in het macrorapport [De hbo5-opleiding Verpleegkunde in beeld: een terreinverkenning](#).

De Vlaamse Regering keurde op 10 september 2021 het [beoordelingskader](#) voor de hbo5-opleidingen Verpleegkunde goed. Dat kader werd ontwikkeld door een werkgroep bestaande uit leden van de onderwijsinspectie en de NVAO. Het kwam tot stand in samenwerking met een resonantiegroep van stakeholders, namelijk de scholen met een hbo5-opleiding Verpleegkunde, de hogescholen, het kabinet, het departement, de pedagogische begeleidingsdiensten, de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) en de Vlaamse Vereniging van Studenten (VVS). Op basis van dat beoordelingskader startte tijdens schooljaar 2021-2022 een hernieuwd structureel kwaliteitstoezicht in de twintig bestaande opleidingen. Diverse beoordelingsteams, samengesteld uit externe deskundigen (de studentdeskundige, de werkveld- en de vakdeskundige) en onderwijsinspecteurs, voerden tijdens het schooljaar 2021-2022 kwaliteitsbeoordelingen in zestien hbo5-opleidingen uit. Begin schooljaar 2022-2023 volgden de resterende vier opleidingen. Alle verslagen zijn online terug te vinden via <https://www.onderwijs.vlaanderen.be/doorlichtingsverslagen/>.

Op basis van de resultaten formuleert de onderwijsinspectie aan het einde van dit rapport aanbevelingen voor de onderwijsinstellingen, de samenwerkingsverbanden en de overheid.

2 Onderzoeksvragen

De kwaliteitsbeoordeling geeft een antwoord op de volgende onderzoeksvragen:

- (1) In welke mate biedt de school¹ een kwaliteitsvolle hbo5-opleiding Verpleegkunde aan?
- (2) In welke mate draagt de kwaliteitsontwikkeling daartoe bij?
- (3) In welke mate respecteert de school daarbij de regelgeving?

Daarvoor gaat het beoordelingsteam tijdens de kwaliteitsbeoordeling na in welke mate de school de zeven kwaliteitsverwachtingen uit het beoordelingskader realiseert:

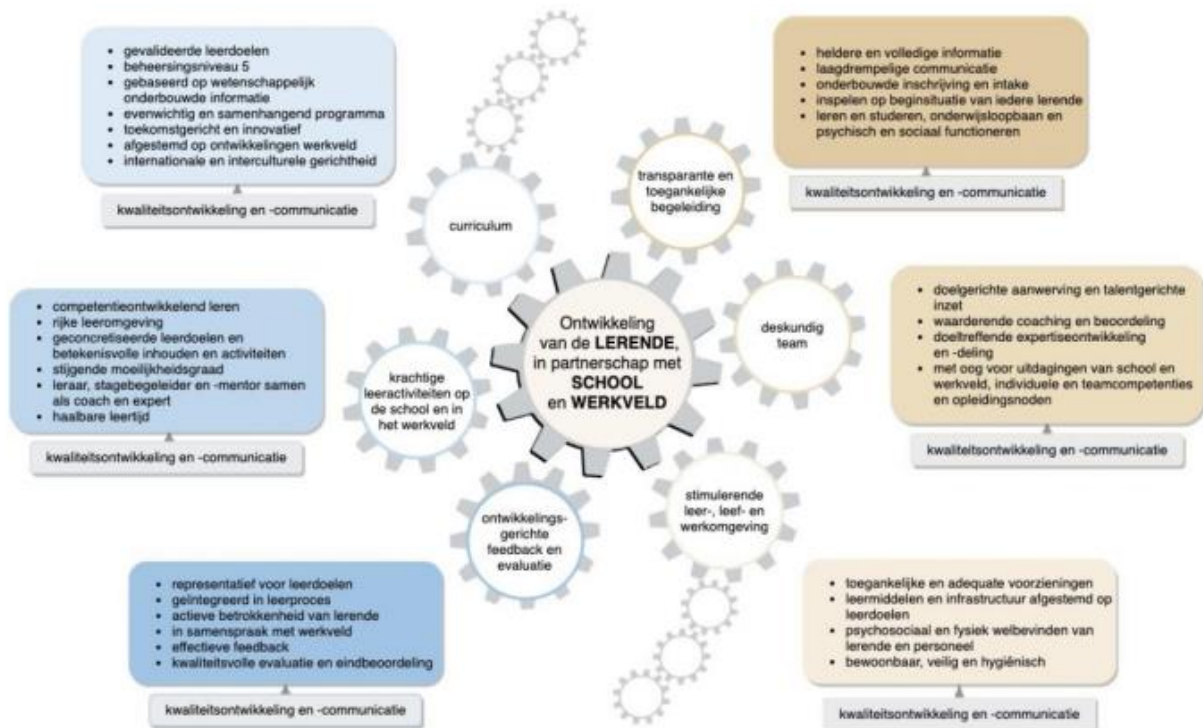
- (1) kwaliteitsverwachting 1: cluster curriculum
- (2) kwaliteitsverwachting 2: cluster krachtige leeractiviteiten op de school en in het werkveld
- (3) kwaliteitsverwachting 3: cluster ontwikkelingsgerichte feedback en evaluatie
- (4) kwaliteitsverwachting 4: cluster transparante en toegankelijke begeleiding
- (5) kwaliteitsverwachting 5: cluster deskundig team
- (6) kwaliteitsverwachting 6: cluster stimulerende leer-, leef- en werkomgeving
- (7) kwaliteitsverwachting 7: kwaliteitsontwikkeling en -communicatie.

Met de kwaliteitsverwachtingen 1 t.e.m. 6 gaat het beoordelingsteam de kwaliteit van de opleiding na. Met kwaliteitsverwachting 7 bestudeert het beoordelingsteam de kwaliteitsontwikkeling in relatie tot die kwaliteitsverwachtingen.

De regelgeving met betrekking tot de opleiding hbo5-verpleegkunde, gebaseerd op de codex Secundair onderwijs, de codex Hoger onderwijs en het Decreet betreffende de kwaliteit van onderwijs, wordt binnen iedere kwaliteitsverwachting geïntegreerd onderzocht.

¹ Met 'school' wordt in dit rapport verwezen naar de secundaire school die het structuuronderdeel en hbo5-opleiding Verpleegkunde aanbiedt (zie Bijlage 1 voor de lijst met begripsverklaringen)

Beoordelingskader hbo5-opleiding Verpleegkunde

Figuur 1: Visuele voorstelling van de kwaliteitsverwachtingen (overgenomen uit Beoordelingskader hbo5-opleiding Verpleegkunde, 2021).

3 Het samenwerkingsverband bij de kwaliteitsbeoordeling

Iedere hbo5-opleiding Verpleegkunde maakt deel uit van een samenwerkingsverband: één hogeschool met onderwijsbevoegdheid voor de bacheloropleiding Verpleegkunde, werkt samen met een of meer scholen van het voltijds secundair onderwijs (zie tabel 1). Binnen het samenwerkingsverband reiken de onderwijsinstellingen gezamenlijk het diploma uit van gegradueerde Verpleegkunde met bijhorende kwalificatie en deelcertificaten.

De scholen binnen een samenwerkingsverband engageren zich om te werken aan de volgende dertien decretale opdrachten (Codex HO II.398²):

- (1) de gezamenlijke organisatie van de opleiding Verpleegkunde van het hoger beroepsonderwijs
- (2) het vastleggen van een gezamenlijke onderwijs- en examenregeling en evaluatiereglement voor deze opleidingen
- (3) het ontwikkelen van een gemeenschappelijk intern kwaliteitszorgsysteem voor de opleiding Verpleegkunde van het hoger beroepsonderwijs
- (4) de ontwikkeling van het curriculum met inbegrip van het uittekenen van vervolgtrajecten in inhoudelijk aansluitende professionele bacheloropleidingen
- (5) de optimalisering van de dienstverlening voor de leerlingen
- (6) de programmatie van het aanbod met als doelstelling dat de verschillende participerende instellingen - elk vanuit hun sterkte - zoveel mogelijk verschillende doelgroepen bereiken
- (7) de optimalisering van de inzetbaarheid en professionalisering van het personeel, binnen de grenzen van de regelgeving die op de betrokken personeelsleden van toepassing is
- (8) het delen van gebouwen en technische infrastructuur
- (9) de uitbouw van een leerlingenbegeleiding
- (10) het beschikbaar maken van de sociale voorzieningen voor de cursisten
- (11) het uitwerken en evalueren van een kwaliteitsvolle EVC-procedure
- (12) het uitwerken van de communicatie(strategie) over het aanbod van de opleiding Verpleegkunde van het hoger beroepsonderwijs
- (13) de organisatie van de toelatingsproef, vermeld in artikel 163, § 2, 3°, van de Codex Secundair Onderwijs van 17 december 2010.

Via een aankondigingsbrief brengt de onderwijsinspectie ook de hogeschoolpartners van het samenwerkingsverband op de hoogte van de komende beoordeling. Het is aan de directie van de hbo5-opleiding om samen met de hogeschool te beslissen over de betrokkenheid of aanwezigheid van die partner bij een aantal gesprekken tijdens het plaatsbezoek.

Waar het niet beantwoorden aan de decretale opdrachten van het samenwerkingsverband een invloed had op de kwaliteit van de opleiding, werden de inbreuken meegenomen in de beoordeling.

² Zie [Decreet betreffende het hoger onderwijs](#).

Tabel 1: Samenwerkingsverbanden hbo5-opleiding Verpleegkunde (december 2022).

Samenwerkingsverbanden hbo5-opleiding Verpleegkunde	
Secundaire school	Hogeschool
Stedelijk Lyceum Lamorinière, Antwerpen	Artesis Plantijn Hogeschool Antwerpen
Benedictuspoort, Gent Instituut voor Verpleegkunde Sint-Vincentius, Gent	Arteveldehogeschool
GO! Busleyden Atheneum-campus Botaniek, Mechelen	Erasmushogeschool Brussel
GO! Technisch Atheneum Vesaliusinstituut, Oostende	Hogeschool Gent
Provinciale Secundaire School, Hasselt	Hogeschool PXL
ZOWE Verpleegkunde, Sint-Michiels	Hogeschool West-Vlaanderen
Vives Waregem-Tielt	Katholieke Hogeschool Vives Noord
Hoger Beroepsonderwijs Verpleegkunde Ic Dien, Roeselare RHIZO, Kortrijk	Katholieke Hogeschool Vives Zuid
Sint-Norbertusinstituut, Antwerpen	Karel De Grote Hogeschool
Sint-Augustinusinstituut, Aalst Sint-Carolus, Sint-Niklaas Sint-Guido-instituut, Anderlecht	Odisee
Hoger Instituut voor Verpleegkunde Sint-Elisabeth, Turnhout Sint-Aloysiusinstituut voor Verpleegkunde, Lier	Thomas More Kempen
Sint-Norbertusinstituut, Duffel	Thomas More Mechelen
Stfran, Leuven	UC Leuven
Atlas College, Genk Hast Katholiek Onderwijs, Hasselt	UC Limburg

4 De organisatie van de hbo5-opleiding

Voor een uitgebreid overzicht van het aanbod en de organisatie van de hbo5-opleidingen verwijzen we naar het rapport van de terreinverkenning. In dit deel schetsen we de verschillende trajecten die de hbo5-opleidingen Verpleegkunde binnen de samenwerkingsverbanden aanbieden.

4.1 Trajecten binnen de hbo5-opleiding

Alle hbo5-opleidingen Verpleegkunde bieden een traject aan in het voltijds dagonderwijs (verder **regulier aanbod dagonderwijs** genoemd), al dan niet op meerdere vestigingsplaatsen. Naast het regulier aanbod dagonderwijs bieden dertien scholen ook alternatieve trajecten aan. Tabel 2 geeft een algemeen overzicht van de bestaande trajecten.

Tabel 2: Overzicht van bestaande trajecten binnen de hbo5-opleiding Verpleegkunde.

	Regulier dagtraject op school of in een woon-zorgcentrum	Regulier dagtraject voor Indiase verpleegkundigen met vrijstellingen ³	Werken en Leren ALOV ⁴ of avondonderwijs	Werken en Leren flextraject, gecombineerd onderwijs ...
Aanbod theoretisch onderwijs	Voltijds dagonderwijs	Voltijds dagonderwijs	Voltijds anders georganiseerd onderwijs (bijvoorbeeld: één dag en twee avonden)	Gekenmerkt door een pakket zelfstudie al dan niet op basis van e-learning pakketten. Aantal contacturen variëren van 8u/maand tot 32u/week.
Aanbod klinisch onderwijs (=stage)	Alle verschillende domeinen komen aan bod tijdens de stage.	Stage hoofdzakelijk gericht naar ouderenzorg, niet alle domeinen worden aangeboden	Stage op eigen werkplek en in andere domeinen	Stage vaak hoofdzakelijk gericht op de eigen werkplek, meermaals worden niet alle domeinen aangeboden.
Studieduur	Zes semesters	Meestal twee of drie semesters	Zes semesters, soms gespreide studieduur	Meermaals verlengde studieduur.

Naast de door de scholen georganiseerde trajecten hebben zowel de Vlaamse als de federale overheid projecten in het leven geroepen om specifieke doelgroepen op te leiden tot verpleegkundigen. De lerenden die via die projecten instromen, volgen telkens één van bovenstaande trajecten. Een overzicht van de belangrijkste projecten is terug te vinden in het rapport van de terreinverkenning. Voor een overzicht van de meest recente personeels- en leerlingencijfers verwijzen we naar bijlage 2.

³ In mei 2021 kreeg de onderwijsinspectie de opdracht van Vlaams minister van onderwijs Ben Weyts om een analyse te maken van het traject voor Indiase verpleegkundigen. Naar aanleiding van dit onderzoek zijn twee scholen (van de oorspronkelijk vijf scholen die dit traject organiseerden) gestopt met hun aanbod voor die doelgroep, maar de resultaten zijn nog wel opgenomen in dit rapport. De drie andere scholen hebben hun aanbod al dan niet in meer of mindere mate aangepast.

⁴ ALOV: Anders Lopende Opleiding Verpleegkunde

5 Hoe ging de onderwijsinspectie te werk?

5.1 Beoordelingsteam

Een team van onderwijsinspecteurs en externe deskundigen voerden de onderzoeken uit in de twintig hbo5-opleidingen. Binnen de onderwijsinspectie nam een vast team van onderwijsinspecteurs die rol op zich. Wat de externe deskundigen betreft, reikte NVAO een lijst met namen aan, waarbij een aantal criteria voor ogen gehouden werden. Die criteria zijn terug te vinden in het beoordelingskader (zie pagina 15 en 16). Bij de selectie van de deskundigen hield de onderwijsinspectie rekening met hun beschikbaarheid, expertise en deontologie. De onderwijsinspectie zorgde voor een passende training voor de externe deskundigen.

Het beoordelingsteam heeft een beoordelende en stimulerende opdracht en stelt de ontwikkelingsgerichte dialoog centraal. Vanuit die open houding wil het beoordelingsteam de partners van het samenwerkingsverband stimuleren om hun eigen kwaliteit verder te ontwikkelen en te bewaken. De onderzoeksactiviteiten vertrekken vanuit het verhaal van de opleiding. De leden van het beoordelingsteam gaan meermaals in gesprek met het beleidsteam, de teamleden, de lerenden en het werkveld en nodigen alle actoren uit om een reflecterende houding aan te nemen. Zo worden relevante stakeholders van de opleiding systematisch bij het onderzoek betrokken.

5.2 Beoordelingsbezoeken

5.2.1 Activiteiten voorafgaand het plaatsbezoek

Ten minste 60 dagen op voorhand ontvingen zowel de directie als het schoolbestuur van de secundaire school en de directie van de hogeschool van het samenwerkingsverband via e-mail een aankondigingsbrief met daarin de data van het plaatsbezoek en de samenstelling van het beoordelingsteam.

Voor elke hbo5-opleiding maakte de teamcoördinator⁵ van het beoordelingsteam praktische afspraken met de scholen voor een goed verloop van het plaatsbezoek. Verder vond in de loop van de weken vóór het eigenlijke plaatsbezoek een vooronderzoek plaats waarbij het beoordelingsteam een algemene documentenstudie uitvoerde⁶. Specifiek voor de hbo5-opleiding vraagt het beoordelingsteam dat de opleiding een recente SWOT-analyse aanreikt. Die SWOT-analyse toont aan waar de opleiding zich situeert en waar zich de sterktes, de zwaktes, de bedreigingen en de uitdagingen binnen de zeven kwaliteitsverwachtingen bevinden. De SWOT-analyse geeft input aan de gesprekken die gevoerd worden. Ze wordt bij voorkeur samen met een vertegenwoordiging van alle stakeholders (beleid, lerenden, schoolteam, stage- en werkveld, andere belanghebbenden en samenwerkingspartners) opgesteld, waardoor ze breed gedragen is.

⁵ De teamcoördinator is een onderwijsinspecteur die als actief lid van het beoordelingsteam alle activiteiten coördineert voorafgaand aan, tijdens en na het plaatsbezoek. Hij/zij is eveneens voorzitter van alle gesprekken met het voltallige beleidsteam en met het voltallige beoordelingsteam.

⁶ Zie Beoordelingskader hbo5-opleiding Verpleegkunde (2021) voor een gedetailleerde oplist van de documenten.

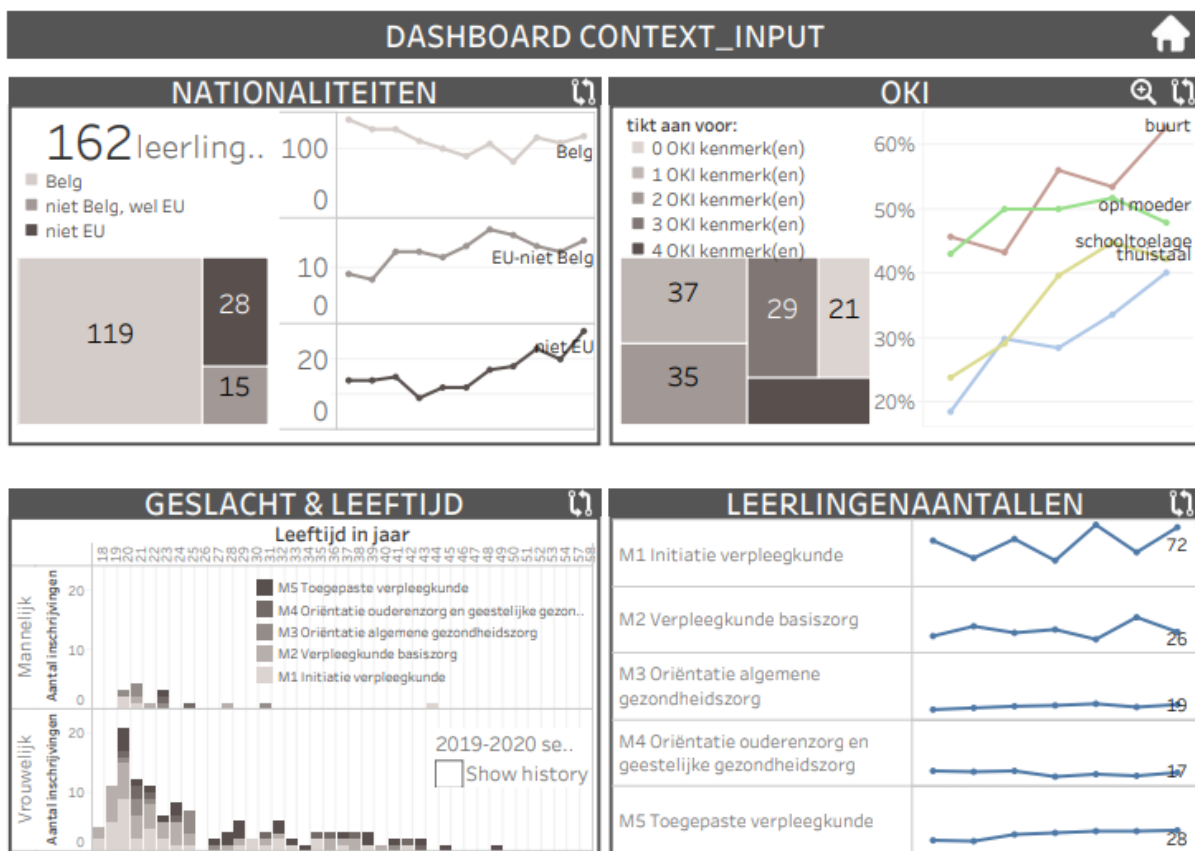
Om te kunnen inzoomen op de inputkenmerken en voortgang/resultaten van de lerenden van hbo5 Verpleegkunde ontwikkelde de onderwijsinspectie een specifieke datawijzer met de volgende rubrieken en onderliggende parameters (zie figuur 2):

- Context en input:
 - o nationaliteiten
 - o onderwijs kansarmoede-indicator (OKI)
 - o geslacht en leeftijd
 - o leerlingenaantallen
- (Her)inschrijvingen
- Output module 1 – 4
- Output module 5.

Die datawijzer werd niet enkel ter beschikking gesteld aan de beoordelingsteams, maar ook aan de scholen zelf.

De datawijzer omvat de data van alle lerenden van de twintig hbo5-opleidingen Verpleegkunde van de voorbije vijf schooljaren. De tool biedt de mogelijkheid om voor elke school apart de evoluties van de parameters in beeld te brengen en wordt jaarlijks geactualiseerd. De scholen kunnen zich door middel van de gegevens ook situeren t.o.v. de andere hbo5-opleidingen in Vlaanderen.

De onderwijsinspectie heeft voorafgaand aan de plaatsbezoeken een online infomoment georganiseerd om hen wegwijs te maken in de datawijzer.

Figuur 2: Voorbeeld dashboard van de datawijzer hbo5-opleiding Verpleegkunde (Vlaamse Onderwijsinspectie, 2019-2020).

5.2.2 Plaatsbezoek

De plaatsbezoeken vonden plaats tussen november 2021 en november 2022.

Scholen met één vestigingsplaats kregen doorgaans een plaatsbezoek van drie dagen door een beoordelingsteam van vier leden: twee onderwijsinspecteurs en twee externe deskundigen, waarvan één student. In scholen met meerdere vestigingsplaatsen bestond het plaatsbezoek uit vier dagen en werden zes leden afgevaardigd: drie onderwijsinspecteurs en drie externe deskundigen, waarvan één student.

Tijdens de kwaliteitsbeoordeling gebruikte het beoordelingsteam verschillende bronnen en onderzoeksmethodes (triangulatie) om tot valide bevindingen te komen. De planning voorzag in gesprekken met het beleidsteam van de hbo5-opleiding, met een relevante selectie van leraren die binnen de verschillende modules lesgeven, met de preventieadviseur, met de studentenbegeleiding en met de lerenden. Daarnaast werden ook de stageplaatsen bevraagd en voerde het beoordelingsteam (les)observaties uit. Het beoordelingsteam analyseerde tijdens het plaatsbezoek eveneens de documenten die de school aanleverde.

Op de laatste dag(en) van het plaatsbezoek vonden zowel de reflectiegesprekken als het synthesegesprek plaats. Tijdens de reflectiegesprekken toetste het beoordelingsteam de voorlopige vaststellingen uit de kwaliteitsbeoordeling af met het schoolteam en reflecteerde er samen met hen over. Zowel sterktes als ontwikkelkansen kwamen aan bod. Tijdens het synthesegesprek koppelde het beoordelingsteam beknopt zijn definitieve inschaling terug voor elk van de kwaliteitsverwachtingen. Tijdens dat gesprek werd ook het advies aan de Vlaamse regering en de motivatie ervan meegedeeld aan de school.

5.2.3 Verslagen

Tot slot verwerkte het beoordelingsteam de resultaten van het integrale onderzoek in een onderbouwd beoordelingsverslag per school. Het beoordelingsteam beschrijft voor iedere kwaliteitsverwachting de eventuele sterktes, ontwikkelkansen en/of verbeteraspecten. Die verslagen zijn terug te vinden via <https://www.onderwijs.vlaanderen.be/doorlichtingsverslagen/>.

5.2.4 Inschaling, eindbeoordeling en advies

Het beoordelingsteam onderzoekt de kwaliteit van de hbo5-opleiding en de kwaliteitsontwikkeling aan de hand van zeven kwaliteitsverwachtingen.

Het beoordelingsproces wil de opleiders inzicht geven in de eigen kwaliteit en in de kwaliteitsontwikkeling. Belangrijk is dat de beoordeling de opleiders aanzet tot zelfreflectie en hen stimuleert in de verdere ontwikkeling van de hbo5-opleiding. Het beoordelingsteam geeft iedere kwaliteitsverwachting een inschaling.

Het beoordelingsteam onderscheidt daarbij de volgende inschalingen:

Beneden de verwachting

De meeste aspecten zijn voor verbetering vatbaar. Het geheel komt niet tegemoet aan de kwaliteitsverwachting.

Benadert de verwachting

Er zijn, naast sterke aspecten, meerdere elementen ter verbetering. Daardoor komt het geheel nog niet tegemoet aan de verwachting.

Volgens de verwachting

Er zijn veel sterke aspecten. Het geheel komt tegemoet aan de verwachting, maar er zijn (mogelijk) nog ontwikkelkansen.

Voor elke kwaliteitsverwachting onderzoekt het team ook de relevante regelgeving. Drie categorieën worden daarbij onderscheiden:

- regelgeving secundair onderwijs die erkenningsvoorwaarden zijn
- regelgeving secundair onderwijs die geen erkenningsvoorwaarden zijn
- regelgeving hoger onderwijs⁷.

Op basis van de inschalingen van de zeven kwaliteitsverwachtingen en het onderzoek naar de regelgeving wordt er een eindbeoordeling gegenereerd op basis van een algoritme. De eindbeoordeling beantwoordt de globale onderzoeksvraag.

Er zijn drie soorten eindbeoordelingen:

- de opleiding voldoet
- de opleiding voldoet gedeeltelijk
- de opleiding voldoet niet

De eindbeoordeling is eveneens de basis voor het advies over de erkenning.

Het advies aan de Vlaamse regering gebeurt steeds op het niveau van het structuuronderdeel hbo5-opleiding Verpleegkunde.

Conform artikel 39, §5 van het Decreet betreffende de kwaliteit van onderwijs onderscheiden we twee soorten adviezen.

- Gunstig advies: de erkenning van het structuuronderdeel wordt voortgezet. Er bestaan twee types binnen het gunstig advies:
 - gunstig advies 1a: een gunstig advies zonder tekorten
 - gunstig advies 1b: een gunstig advies met tekorten, waarbij het bestuur zich moet engageren om aan de tekorten te werken.
- Ongunstig advies: de procedure tot intrekking van de erkenning van het structuuronderdeel wordt opgestart. We onderscheiden twee types binnen het ongunstig advies:
 - ongunstig advies 2a met de mogelijkheid tot opschorting: dit houdt in dat het bestuur kan verzoeken dat de procedure tot intrekking van de erkenning niet opgestart wordt op voorwaarde dat het bestuur het engagement aangaat om zich bij het werken aan de tekorten extern te laten begeleiden. Als het bestuur van de instelling verzoekt om de procedure tot intrekking van de erkenning niet op te starten, volgt een nieuwe beoordeling binnen een tijdspanne die de onderwijsinspecties, bepaalt op basis van de ernst en de aard van de tekorten.
 - ongunstig advies 2b met de onmogelijkheid tot opschorting: dit houdt in dat het bestuur niet kan verzoeken dat de procedure tot intrekking van de erkenning niet opgestart wordt indien blijkt dat er op bepaalde vlakken zeer ernstige tekorten, zonder perspectief op

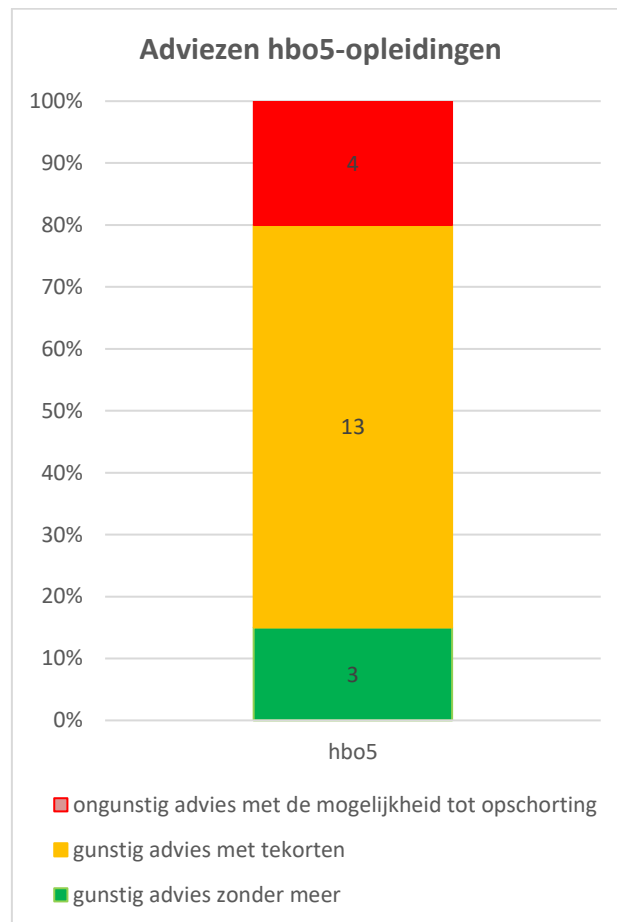
⁷ Confer Codex Hoger Onderwijs, art. IV.95, § 1.

verbetering, zijn OF indien er acuut gevaar is voor de fysieke of mentale veiligheid van de lerenden of van de teamleden, zonder perspectief op verbetering.

6 Algemene resultaten

6.1 Eindbeoordelingen en adviezen

Bij de beoordelingen van de hbo5-opleidingen kregen drie van de twintig scholen (15%) een eindbeoordeling 'voldoet' die resulteerde in een gunstig advies zonder meer (zie figuur 3). Daarnaast kreeg 65% van de scholen (dertien scholen) een eindbeoordeling 'voldoet gedeeltelijk' die resulteerde in een gunstig advies waarbij het schoolbestuur zich moet engageren om aan de tekorten te werken. Vier scholen (20%) kregen een eindbeoordeling 'voldoet niet' die resulteerde in een ongunstig advies.

Figuur 3: Overzicht van de adviezen.

De scholen met een negatief advies (ongunstig advies met de mogelijkheid tot opschorting) krijgen een nieuwe beoordeling vanaf november 2023. Het verdere toezicht op de scholen met een advies 1a en 1b zal mee opgenomen worden in de reguliere onderzoeksflow van de onderwijsinspectie.

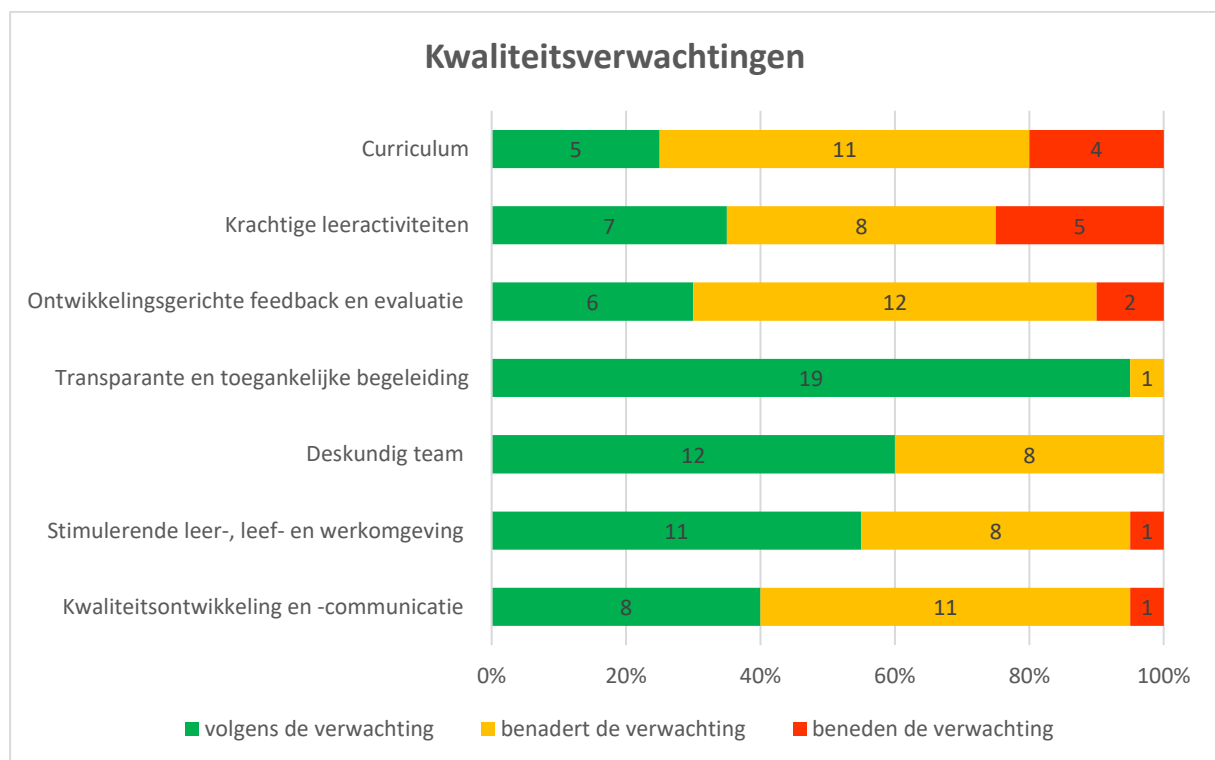
6.2 In welke mate bieden de scholen een kwaliteitsvolle hbo5-opleiding Verpleegkunde aan en in welke mate draagt de kwaliteitsontwikkeling daartoe bij?

De resultaten in dit hoofdstuk omvatten de antwoorden op volgende onderzoeksvragen:

- (1) In welke mate biedt de school een kwaliteitsvolle hbo5-opleiding Verpleegkunde aan?
- (2) In welke mate draagt de kwaliteitsontwikkeling daartoe bij?

Dat gebeurt aan de hand van zeven kwaliteitsverwachtingen (KV): curriculum (KV1), krachtige leeractiviteiten op de school en in het werkveld (KV2), ontwikkelingsgerichte feedback en evaluatie (KV3), transparante en toegankelijke begeleiding (KV4), deskundig team (KV5), stimulerende leer-, leef- en werkomgeving (KV6), kwaliteitsontwikkeling en -communicatie (KV7).

Figuur 4 toont het algemene overzicht van de inschalingen. Daaruit blijkt dat scholen het sterkst volgens de verwachting scoren voor de kwaliteitsverwachting ‘transparante en toegankelijke begeleiding’. Ook voor ‘deskundig team’ en ‘stimulerende leer-, leef- en werkomgeving’ scoort meer dan de helft van de scholen volgens de verwachting. Voor de andere kwaliteitsverwachtingen is dat niet het geval. Vooral ‘curriculum’, ‘krachtige leeractiviteiten op de school en in het werkveld’ en ‘ontwikkelingsgerichte feedback en evaluatie’ komen in een ruime meerderheid van de scholen gedeeltelijk of niet tegemoet aan de verwachtingen. Wat ‘kwaliteitsontwikkeling en -communicatie’ betreft, zien we dat iets minder dan de helft van de scholen volgens de verwachting scoort. In dit onderdeel lichten we de vaststellingen per kwaliteitsverwachting meer gedetailleerd toe.

Figuur 4: Inschalingen van de kwaliteitsverwachtingen.

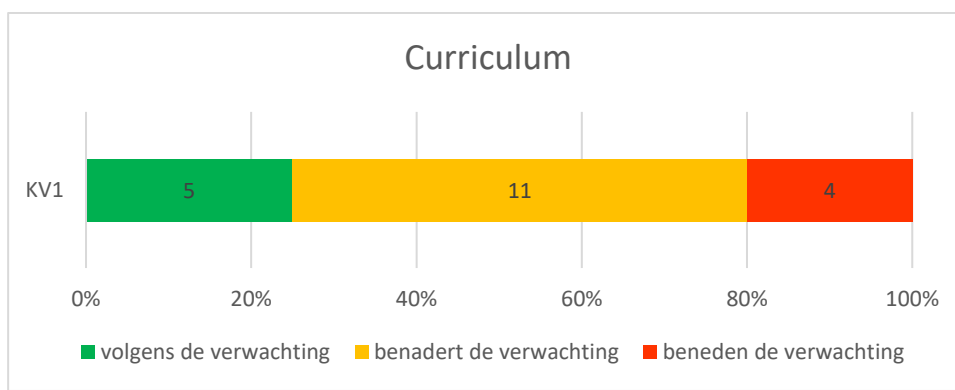
6.2.1 Curriculum

Kwaliteitsverwachting

De schooleigen invulling van het curriculum is een concrete vertaling van de gevalideerde leerdoelen voor de hbo5-opleiding Verpleegkunde in leerdoelen en -inhouden. Het curriculum is uitgewerkt op beheersingsniveau 5 volgens de niveaudecriptoren van het Europees Kwalificatiekader. Het curriculum is evenwichtig en samenhangend. Het is dynamisch, innovatief, wetenschappelijk onderbouwd en afgestemd op de meest recente ontwikkelingen in de maatschappij en het werkveld. Internationale en interculturele gerichtheid zijn ingebed in het curriculum.

Algemene vaststelling

In een kwart van de beoordelingen komt het curriculum tegemoet aan de verwachting. In elf scholen benadert het curriculum de verwachting, terwijl vier scholen beneden de verwachting scoren.

Figuur 5: Curriculum in hbo5-opleidingen.

Aanbod conform de
competenties van het verpleegkundig beroep, met
gebruik van gevalideerde leerdoelen
Evenwicht klinisch-theoretisch gedeelte
Interculturele gerichtheid

sterktes

Voor alle lerenden het verwachte
beheersingsniveau bewaken
Polyvalente inzetbaarheid van alle afgestudeerde
verpleegkundigen
Geïntegreerd werken
Wetenschappelijk onderbouwd werken

verbeter-
kansen

Curriculum nader bekeken

Gevalideerd doelenkader

Alle scholen maken voor de hbo5-opleiding Verpleegkunde gebruik van een gevalideerd doelenkader of een combinatie van gevalideerde doelenkaders. In de meerderheid van de scholen is de schooleigen invulling van het curriculum een concrete vertaling van de gevalideerde doelen in leerdoelen en -inhouden. Scholen waar het curriculum voldoet aan de verwachtingen voor het gevalideerd doelenkader, vertalen de basis- en/of kerncompetenties uit de leerplannen naar duidelijke, toegankelijke leerdoelen en heldere criteria. In de meeste gevallen zijn die dan ook transparant terug te vinden in onderwijs- of vakfiches/studiewijzers en stagedocumenten.

In de andere scholen stellen de beoordelingsteams vast dat de leerdoelen onvoldoende helder en meetbaar geformuleerd worden en vaak niet afgestemd zijn op het te verwachten niveau binnen de modules. In enkele van die scholen zijn de doelen te specifiek gericht op het verwerven van klinische kennis en/of enkelvoudige denkvaardigheden en komen meer complexe denkvaardigheden nauwelijks of niet aan bod.

Het beheersingsniveau 5 volgens de niveaudecriptoren van het Europees Kwalificatiekader

In ongeveer de helft van de scholen is het curriculum voor de verschillende leerdoelen uitgewerkt op het beheersingsniveau 5 van het Europees Kwalificatiekader. Voor de andere helft van de scholen is dat slechts gedeeltelijk het geval en is het beeld wisselend. Die scholen realiseren niet voor alle leerinhouden, trajecten en/of vestigingsplaatsen het juiste beheersingsniveau. In één school spoort het curriculum voor het reguliere dagtraject nauwelijks met het verwachte beheersingsniveau.

Verder stellen de beoordelingsteams vast dat er binnen twee scholen trajecten worden aangeboden die toegang geven tot een erkenning als zorgkundige, maar die niet de inhouden, noch het beheersingsniveau bevatten van een reguliere module 'Verpleegkundige Basiszorg'. Dat is een inbreuk op de regelgeving.

Evenwichtig en samenhangend aanbod

In iets meer dan de helft van de scholen is het curriculum evenwichtig en samenhangend. In de andere scholen ontbreekt het aan evenwicht en/of samenhang in een of meerdere trajecten.

In scholen met een evenwichtig aanbod is zowel de verhouding les en stage als het aanbod van de verschillende opleidingsonderdelen over de hele opleiding in balans. De meeste scholen bieden een pakket aan waarbij de verhouding theorie/praktijk/klinisch onderwijs evenwichtig is.

Soms is het theoretisch aanbod erg medisch gericht en komen de verpleegkundige aspecten minder sterk naar voor.

Sommige scholen bieden optie-uren aan in de module Toegepaste verpleegkunde (TV), zoals bijvoorbeeld ouderenzorg of geestelijke gezondheidszorg. In ongeveer een kwart van de scholen is het reguliere dagtraject en/of een alternatief traject zo uitgebouwd dat het ruime aanbod van optie-uren de polyvalente inzetbaarheid in het gedrang brengt (zie 6.3 Regelgeving). De lerenden krijgen dan onvoldoende achterliggende theoretische kennis aangeboden, nodig voor de onderbouwing van hun vaardigheden. Ook in de reguliere dagtrajecten voor Indiase verpleegkundigen met vrijstellingen lag de focus overwegend op ouderenzorg en kwamen de andere domeinen niet of beperkt aan bod.

Voor het klinisch onderwijs bieden niet alle scholen de vooropgestelde domeinen vanuit de Europese Richtlijn die deel uitmaakten van de beoordelingsfocus aan (zie 6.3 Regelgeving), zoals bijvoorbeeld 'verzorging thuis'.

Bovenstaande vaststellingen met betrekking tot de optie-uren en het aanbod klinisch onderwijs leiden in de helft van de scholen tot een inbreuk op een erkenningsvoorwaarde. Het is dan ook een

verbeterpunt om alle inhoud en klinische domeinen in het curriculum op te nemen voor alle lerenden.

Een ander aandachtspunt is het vrijstellingenbeleid dat sommige scholen hanteren en dat voor sommige aspecten indruist tegen de regelgeving. De modulaire structuur van hbo5 Verpleegkunde laat enkel vrijstellingen op moduleniveau toe. In de meeste scholen is er sprake van een degelijk vrijstellingenbeleid, terwijl dat in een minderheid van de scholen voor bepaalde aspecten niet conform de regelgeving gebeurt. Zo geven enkele scholen onder andere vrijstellingen op 'vakniveau', in plaats van op moduleniveau, of bieden ze bepaalde inhoud uit de vrijgestelde modules opnieuw aan, wat afbreuk doet aan de waarde van de toegekende vrijstellingen. Dat laatste aspect gebeurde frequent in de trajecten voor de Indiase verpleegkundigen.

Meerdere scholen of meerdere trajecten binnen scholen komen niet tegemoet aan de vereiste van 36 uren beroepsgerichte vorming. We zien dat zowel in het aanbod bij het reguliere dagonderwijs als bij andere trajecten. Ook dat is een inbreuk op de regelgeving.

In iets meer dan de helft van de scholen stellen we vast dat er voldoende horizontale en verticale samenhang is in het curriculum, vaak terug te vinden in groei- of leerlijnen. Die scholen streven naar samenhang tussen de verschillende leeractiviteiten en stellen het geïntegreerd werken zoveel mogelijk voorop. Zo stellen de beoordelingsteams bijvoorbeeld vast dat de stages aansluiten bij de inhoud van de modules en dat die afgestemd zijn op de te behalen competenties binnen de module. Zowel tijdens de stages als tijdens praktijklessen is de link tussen theoretische kennis en praktische vaardigheden vaak terug te vinden. Voorbeelden daarvan zijn de opdrachten rond klinisch redeneren.

Scholen met een beperkte samenhang in het curriculum leggen wel linken binnen de thema's, maar doen dat niet of weinig thema- of vakoverschrijdend. De integratie van de leerstof in functie van het bereiken van alle competenties, om zo te komen tot een breed inzetbare verpleegkundige, is soms beperkt aanwezig. Een duidelijk pijnpunt in veel van die scholen is de aansluiting van de stage op de inhoud van de module alsook de opbouw van de stages met toenemende complexiteit doorheen de opleiding. Scholen slagen er niet altijd in om in een stage-aanbod te voorzien dat afgestemd is op de te behalen competenties binnen de module. Sommige scholen bouwen voldoende momenten in binnen het theoretische pakket om alsnog de ontbrekende competenties te realiseren, maar niet alle scholen doen dat.

Meestal zorgen de scholen ervoor dat het curriculum voor alle aangeboden trajecten voldoende opbouwend is met een stijgende moeilijkheidsgraad over de modules heen. Dat is terug te vinden in zowel het theoretisch aanbod als in het klinisch onderwijs. Uitzonderingen daarop zijn terug te vinden in een aantal alternatieve trajecten.

Dynamisch, innovatief en actueel aanbod

Het curriculum is in de ruime meerderheid van de scholen dynamisch, vernieuwend en grotendeels afgestemd op de recente ontwikkelingen in de maatschappij en het werkveld. De nieuwe tendensen in de zorgsector vinden hun weg naar de cursussen via overleg met het werkveld en nabijgelegen zorgverstrekkers, stagebegeleiding, wetenschappelijke artikels, interne en externe vormingen. Sommige scholen geven gastsprekers de mogelijkheid om hun werking, ontwikkelingen en/of vernieuwingen voor te stellen. Voorbeelden daarvan zijn diensten zoals een thuiszorgdienst of straathoekwerking. In andere scholen krijgen lerenden in functie van het ontwikkelen van het levenslang leren de opdracht om een aantal bijscholingen te volgen.

Voor enkele scholen blijft het een uitdaging om zicht te krijgen op de tendensen van een sterk veranderend maatschappelijk zorgbeeld, maar zeker ook om dat op een gestructureerde en systematische wijze te doen. Zo stellen de beoordelingsteams vast dat leraren vanuit hun eigen

werkervaring of stagebegeleiding wel nieuwe inzichten meegeven tijdens lessen, maar die niet structureel opnemen in het cursusmateriaal.

Wetenschappelijke onderbouwing van het curriculum

De meeste scholen hebben nog een groeimarge wat betreft de wetenschappelijke onderbouwing van het curriculum. Zo zetten reeds heel wat scholen in op Evidence Based Practice (EBP) door gebruik te maken van actuele stappenplannen en een wetenschappelijke onderbouwing van hun curriculum. Niet alle leraren slagen er echter in om bij het actualiseren van cursussen ook een recente bronvermelding mee op te nemen.

In ongeveer de helft van de scholen vindt het toepassen van wetenschappelijke onderbouwingen bij opdrachten door de lerenden haar weg. Soms ontbreekt de mogelijkheid in scholen om zowel leraren als lerenden toegang te geven tot online databanken, al dan niet via de hogeschoolpartner van het samenwerkingsverband.

In de andere scholen is de wetenschappelijke onderbouwing niet voor alle vakken of thema's even duidelijk aanwezig. Ook het correct gebruik van vakgerichte terminologie vraagt in sommige scholen nog de nodige aandacht en bijsturing.

Internationale en interculturele gerichtheid

In de meeste scholen zien we dat internationale en interculturele gerichtheid een plaats krijgen in het curriculum. De activiteiten in het kader van internationalisering zijn ten gevolge van de coronapandemie in een aantal van die scholen tijdelijk on hold gezet. Meerdere scholen organiseren internationale stages voor de lerenden al dan niet onder de vorm van Erasmus+ projecten. In twee scholen is ook sprake van lerarenmobiliteit. Niet alle scholen zijn voldoende op de hoogte van de bestaande mogelijkheden betreffende internationalisering. Het is een groeikans voor een aantal scholen om enerzijds een duidelijke visie op internationalisering uit te bouwen en anderzijds de mogelijkheden te bekijken in functie van de doelgroepen.

Interculturele gerichtheid is in de meerderheid van de scholen aanwezig binnen de opleiding. Lerenden krijgen via gastsprekers, leerinhouden, stages en gerichte studiebezoeken een beter zicht op de diversiteit en de specifieke noden daaromtrent. We stellen ook vast dat scholen die reeds sterk inzetten op interculturele gerichtheid, de interculturele diversiteit in de aanwezige klasgroepen benutten. In enkele scholen is het een groeikans om de lerenden vertrouwd te maken met diversiteit en om de leeransen te benutten die hun multiculturele populatie biedt.

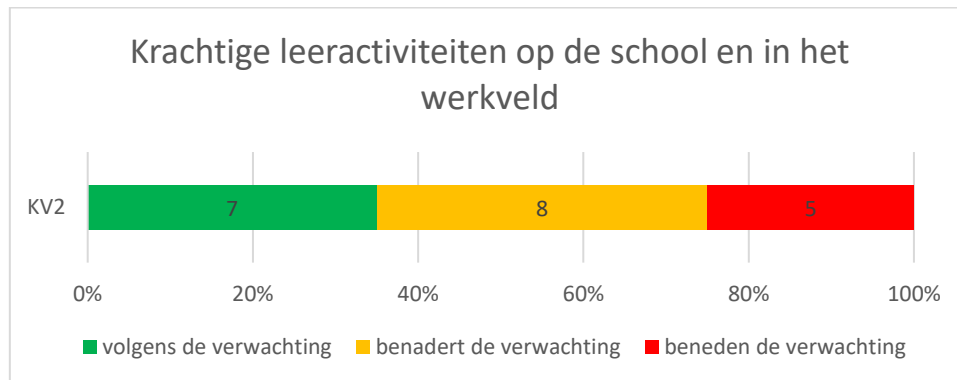
6.2.2 Krachtige leeractiviteiten op de school en in het werkveld

Kwaliteitsverwachting

Het competentieontwikkellend leren, waarbij de lerende zijn/haar zelfregulerend en zelfreflecterend vermogen ontplooit, zowel op de school als in het werkveld, staat centraal. Dat gebeurt in een rijke leeromgeving waarbinnen de brede basiszorg, met inbegrip van taalontwikkellend lesgeven, benutten van diversiteit, hanteren van gevarieerde werkvormen, efficiënt inzetten van (digitale) leermiddelen en voorzieningen, proces- en doelgericht werken, een belangrijke pijler is. Leraren, stagebegeleiders en mentoren nemen als team de rol van coach en expert op. Het team biedt betekenisvolle inhouden en activiteiten aan met als doel de geconcretiseerde leerdoelen trapsgewijs en met een toenemende moeilijkheidsgraad te realiseren. Dat alles gebeurt binnen een haalbare leertijd.

Algemene vaststelling

Voor de hbo5-opleiding Verpleegkunde komen zeven scholen tegemoet aan de kwaliteitsverwachting betreffende de uitbouw van de krachtige leeractiviteiten. Acht scholen benaderen de verwachting, terwijl een kwart van de scholen (vijf scholen) beneden de verwachting scoren.

Figuur 6: Krachtige leeractiviteiten op de school en in het werkveld in hbo5-opleidingen.

Competentieontwikkellend leren

Leraar, stagebegeleider en mentor samen als coach en expert

Betekenisvolle inhouden en activiteiten

Tevredenheid stageplaatsen (vooral over samenwerking en bedsidebegeleiding)

sterktes

Inzetten op differentiatie

Versterking van de rijke leeromgeving op het vlak van gevarieerde didactische werkvormen en vaardigheden, (digitale)tools, taalontwikkellend lesgeven ...

Haalbare leertijd

verbeterkansen

Krachtige leeractiviteiten op de school en in het werkveld nader bekeken

Competentieontwikkelen leren

In meer dan de helft van de scholen staat het competentieontwikkelen leren (grotendeels) centraal. De lerenden krijgen kansen om de competenties zowel tijdens de lessen als tijdens de stages te verwerven.

In de scholen die onvoldoende inzetten op competentieontwikkeling stellen de beoordelingsteams vast dat 'kennis, vaardigheden en attitudes' niet altijd geïntegreerd terug te vinden zijn in cursussen en opdrachten. In die scholen zijn niet alle leraren doordrongen van het competentiegericht werken, wat maakt dat ze bij het vormgeven van de leeromgeving het competentiegericht werken niet systematisch doortrekken in alle facetten van het pedagogisch-didactisch handelen.

In ongeveer driekwart van de scholen is er veel aandacht voor zelfregulatie en zelfreflectie bij de lerenden, zowel op school als in het werkveld. In die scholen worden lerenden gestimuleerd om hun leerproces zelf in handen te nemen en om te reflecteren over hun eigen handelen. Scholen zetten daarvoor coaches in, maken gebruik van portfolio's (met persoonlijke ontwikkelings- en actieplannen) en/of digitale voortgangsdossiers. Dat draagt ertoe bij dat lerenden permanent zicht hebben op hun competentieontwikkeling en op hun persoonlijke en professionele groeiproces. De andere scholen zetten wisselend in op het zelfregulerend vermogen van de lerenden. Dat uit zich onder andere in teaching to the test, het beperkt gebruikmaken van stappenplannen in het kader van zelfsturing, leergesprekken met onvoldoende diepgang ... Het is een werkpunt voor die scholen om een evenwicht te zoeken tussen het sturen, het steunen en het stimuleren van de zelfregulatie.

Rijke leeromgeving

In ongeveer de helft van de scholen gebeurt het leren in een rijke leeromgeving waarbinnen de brede basiszorg, het benutten van diversiteit, het hanteren van gevarieerde werkvormen, het efficiënt inzetten van (digitale) leermiddelen en voorzieningen en het proces- en doelgericht werken belangrijke pijlers zijn. Die scholen zetten in op een brede waaier aan didactische werkvormen, op visuele ondersteuning, op toegankelijk en gestructureerd lesmateriaal en op begeleidende stappenplannen.

Het optimaliseren van de digitale didactiek en het uitbouwen van een leerwerkplaats⁸ met partners uit het werkveld kan in sommige scholen de leeromgeving nog verder verrijken. In scholen waar de invulling van de rijke leeromgeving nog wisselend is, zijn de didactische werkvormen weinig variërend en gebeurt het doelgericht lesgeven en efficiënt benutten van de onderwijstijd onvoldoende. Zo is, ondanks de sterke vakinhoudelijke kennis van een aantal leraren, de didactische vertaling van die kennis naar een rijke leeromgeving vaak nog erg leraarafankelijk.

Wat de brede basiszorg betreft, hebben scholen vaak een standaardpakket aan zorgondersteuning, zowel tijdens de lessen als bij evaluatiemomenten. In sommige scholen zijn die pakketten echter niet altijd voldoende afgestemd op de noden van alle lerenden. De leraren blijken ook niet in alle scholen op de hoogte te zijn van welke maatregelen standaard voor alle lerenden beschikbaar zijn. De combinatie van die factoren maakt dat lerenden soms te snel worden doorverwezen naar verhoogde zorg.

Scholen geven aan dat het taalontwikkelen lesgeven niet binnen alle trajecten een evidentie is. Vooral in scholen zonder actief taalbeleid ervaren de leraren het lesgeven aan anderstaligen als belastend.

In sommige scholen en/of trajecten is de variatie in stagesettings en de mogelijkheid om diverse vaardigheden in te oefenen een pijnpunt. We zien dat voornamelijk binnen trajecten 'werken en leren'

⁸ Een leerwerkplaats is een stageplaats waar de lerenden (een gedeelte van) een afdeling voor bepaalde duur overnemen.

en 'gecombineerd onderwijs'. De lerenden presteren daar vele uren stage op hun eigen werkplek waardoor niet alle competenties voldoende aan bod komen en nieuwe leeransen beperkt zijn.

Uit gesprekken met stagecoördinatoren blijkt dat het vinden van kwaliteitsvolle stageplaatsen niet altijd evident is. Sommige scholen kunnen daarvoor beroep doen op regiogebonden afspraken, al dan niet met de partners uit het samenwerkingsverband.

Gedifferentieerde onderwijsactiviteiten

Wat de gedifferentieerde onderwijsactiviteiten (GOA) betreft, spoort het aanbod in meer dan de helft van de scholen niet met de regelgeving. De GOA-uren onderscheiden zich van andere lessen omdat ze inzetten op individuele begeleiding, ondersteuning of remediëring, afgestemd op de specifieke noden van de lerenden. De regelgeving bepaalt dat de school acht uur per week GOA moet organiseren.

Conform de regelgeving benutten een aantal scholen de GOA-uren als groeps- of individuele begeleiding en bieden ze tijdens die uren een uitgebreid en gevarieerd aanbod onderwijsactiviteiten aan. Daarin is plaats voor differentiërende activiteiten zoals bijvoorbeeld extra vaardigheidstraining, oefeningen of intervisie.

In scholen die niet tegemoetkomen aan de regelgeving stellen de beoordelingsteams in de eerste plaats vast dat de school onvoldoende GOA-uren aanbiedt. Daarnaast beantwoorden de GOA-uren niet steeds aan het oorspronkelijk vooropgestelde doel. Zo gebruiken sommige scholen de GOA-uren op een oneigenlijke manier, door bijvoorbeeld zelfstudie aan te bieden of de GOA-uren te beschouwen als gewone lestijd. In andere gevallen zetten de scholen tijdens de GOA-uren onvoldoende in op differentiatie afgestemd op de noden van de lerenden voor de theoretische component en/of praktijkcomponent.

Het is een aandachtspunt voor die scholen om voldoende te blijven inzetten op remediëring enerzijds en verdieping of verbreding anderzijds.

Team als coach en expert

In de ruime meerderheid van de scholen nemen leraren, stagebegeleiders en mentoren als team de rol van coach en expert op. De coachende rol vinden we onder andere terug bij begeleidingsgesprekken en in de geschreven feedback voor de lerenden. Wat het luik klinisch onderwijs betreft, doen de stagebegeleiders in die scholen op regelmatige basis aan bedsidebegeleiding⁹ en coaching tijdens de stage. Ook de stageplaatsen en de lerenden zelf getuigen van de persoonlijke ondersteuning en coaching, waarbij de stagebegeleiders meestal de focus leggen op de procesmatige groei van de lerende, in functie van het bereiken van alle competenties.

In scholen waar teamleden nog beperkt de rol van coach opnemen, vangen leraren en stagebegeleiders de noden van alle lerenden onvoldoende op. Bij het geven van feedback hebben de leraren onvoldoende oog voor het volledige ontwikkelingsproces van de lerenden en kijken ze vaak enkel naar wat niet goed is. Binnen enkele trajecten, waaronder voornamelijk gecombineerd onderwijs, organiseren de scholen weinig tot geen stagebegeleiding op de vloer. Dat is niet conform de regelgeving. De coaching gebeurt daar meestal onder de vorm van online gesprekken.

⁹ Een bedsidebegeleiding is een werkvorm waar de lerende en de stagebegeleider samen aan het bed van de patiënt verpleegkundige handelingen uitvoeren.

De lerenden benoemen de laagdrempeligheid van de personeelsleden als een meerwaarde. Toch is het in sommige scholen nog niet voor alle lerenden duidelijk tot wie ze zich kunnen wenden bij vragen en/of problemen.

Uit de gesprekken met de stageplaatsen komt naar voor dat de bedsidebegeleiding alsook de betrokkenheid van de mentoren erg gewaardeerd worden. Sommige stageplaatsen geven aan dat er duidelijke verschillen zijn wat betreft de invulling van de begeleiding. Die is afhankelijk van het traject waarin de lerende zich bevindt en van de stagebegeleider. Globaal zijn de stageplaatsen tevreden over het contact met de school, de begeleiding en het vaardigheidsniveau van de lerenden. Een aantal stageplaatsen maken zich zorgen over zowel het niveau van de theoretische kennis als het klinisch redeneren. Ook geven de stageplaatsen aan dat het beheersen van de Nederlandse taal voor sommige lerenden een struikelblok blijft en dat verdere taalondersteuning wenselijk is.

Leraren benutten vanuit hun eigen ervaringen en vakspecifieke nascholingen hun rol als expert tijdens de lessen. Aangezien de meeste leraren ook stagebegeleiders zijn en/of een ruime werkervaring in de sector hebben, levert dat heel wat relevante voorbeelden op. Toch zetten niet alle leraren voldoende in op de actualisatie van de inhoud.

Betekenisvolle inhoud

In de meeste gevallen bieden de schoolteams betekenisvolle inhoud en activiteiten aan om zo de geconcretiseerde leerdoelen trapsgewijs en met een toenemende moeilijkheidsgraad te realiseren. In vele gevallen maken scholen daarvoor gebruik van leerlijnen die het proces van de lerende met betrekking tot het zelfsturend leren ondersteunen (zie KV1, Curriculum).

In de meerderheid van de scholen krijgen de stage- en werkervaring van zowel lerenden als leraren een plaats in de lessen. Ook zetten een aantal scholen in op 'belevingsgerichte ervaring' in authentieke contexten. Zo stellen de beoordelingsteams vast dat de simulatielabs veel leeransen bieden, maar dat ook de stage op een leerwerkplaats de lerenden voorbereidt op het werkveld. Sommige scholen betrekken ook relevante gastsprekers of organiseren verrijkende studiebezoeken.

In het kader van meer geïntegreerd werken is het volledig benutten van de mogelijkheden van casuïstiek tijdens de lessen nog een aandachtspunt.

In scholen die niet tegemoetkomen aan de kwaliteitsverwachting hanteert het lerarenteam bij het aanleren van vaardigheden slechts beperkt een geïntegreerde aanpak waardoor de inhoud en activiteiten te weinig betekenis krijgen. Om de inhoud meer betekenisvol te maken, kunnen sommige scholen de ruimten bijvoorbeeld meer werkelijkheidsgetrouw inrichten.

Haalbare leertijd (efficiënt en volgens de regelgeving inzetten van de leertijd)

In een ruime meerderheid van de scholen gebeurt de organisatie van stages en lesuren niet conform de regelgeving. Zo stellen we vast dat meer dan een kwart van de scholen onvoldoende de vereiste 36 wekelijkse uren onderwijs voor de lerenden verstrekken. Enkele van die scholen organiseren en plannen binnen een aantal trajecten, voornamelijk bij 'gecombineerd onderwijs' of 'werken en leren', een beperkt aantal lesdagen contactonderwijs in en vullen het lestijdenpakket verder aan met afstandsonderwijs (e-learningpakketten of zelfstudie). Andere scholen besteden te veel tijd aan evaluaties.

Ook voor de stages stellen de beoordelingsteams onregelmatigheden vast. Zo presteren de lerenden in een aantal scholen systematisch 40 klokuren per week om de uurregeling van de stageplaats zoveel mogelijk te volgen, zonder dat de scholen in de nodige compensaties voorzien. Dat is niet conform de arbeidswetgeving.

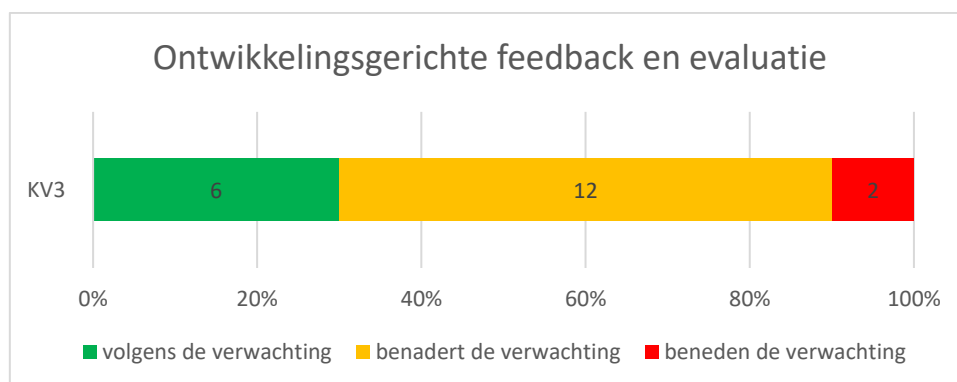
6.2.3 Ontwikkelingsgerichte feedback en evaluatie

Kwaliteitsverwachting

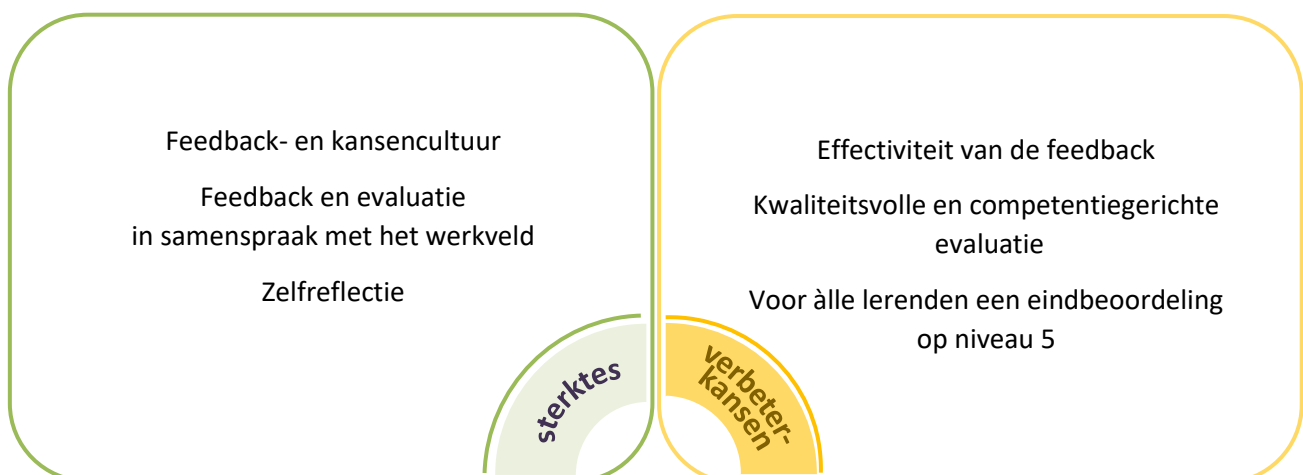
Zowel de feedback als de evaluatie zijn representatief voor de leerdoelen en maken integraal deel uit van het leerproces. Ze vinden plaats in een cultuur waarbij de lerende maximale kansen krijgt tot ontplooiing. De actieve betrokkenheid en het zelfsturende vermogen van de lerende zijn eveneens essentieel in dat leerproces. Feedback en evaluatie gebeuren, indien relevant, in samenspraak met alle interne (school) en externe (werkveld) partners. De feedback is effectief (onder andere evenwichtig gericht op de persoon, het proces, het product en de zelfregulatie, constructief, motiverend, duidelijk en gedoseerd). De evaluatie is kwaliteitsvol (onder andere transparant, betrouwbaar, authentiek, valide, breed). De eindbeoordeling spoort met de gevalideerde leerdoelen op beheersingsniveau 5.

Algemene vaststelling

De hbo5-opleidingen komen in slechts zes van de beoordelingen tegemoet aan de verwachting op het vlak van ontwikkelingsgerichte feedback en evaluatie. Twaalf scholen benaderen de verwachting, terwijl twee scholen beneden de verwachting scoren.

Figuur 7: Ontwikkelingsgerichte feedback en evaluatie in hbo5-opleidingen.

Ontwikkelingsgerichte feedback en evaluatie nader bekeken

Feedbackcultuur

In alle scholen is een feedbackcultuur aanwezig waarin de lerenden ruim kansen tot ontplooiing krijgen. De lerenden krijgen doorgaans systematisch feedback in functie van hun leerproces. In minder dan een kwart van de scholen is het geven van feedback wel onderdeel van het leerproces, maar laat de school kansen liggen om dat systematisch te doen voor alle lerenden.

In scholen met een sterke feedbackcultuur maken de actieve betrokkenheid en het zelfsturend vermogen van de lerende deel uit van het leerproces. In het kader van zelfreflectie hanteren heel wat van die scholen een (stage)portfolio waarin de lerenden aangeven aan welke competenties ze (tijdens hun stageperiode) willen en/of moeten werken. Ook (zelf)evaluatiedocumenten, reflectiegesprekken en/of een voortgangsdossier dragen ertoe bij dat lerenden zowel hun werkpunten als groeimogelijkheden kennen. Vaak is dat systeem zeer transparant en toegankelijk voor de lerenden. Wat de stage betreft, gebeurt de opvolging en het geven van feedback door zowel de stagebegeleiders als de mentoren.

De scholen maken gebruik van zowel schriftelijke als mondelinge feedback, maar die is niet steeds gericht op zowel de persoon, het proces, het product als de zelfregulatie. Verschillende scholen zitten wat dat betreft in een actief groeiproces. Ook slagen niet alle scholen erin om vanuit de delibererende klassenraden gepast en onderbouwd advies te verlenen aan de lerenden. Dat zorgt ervoor dat niet alle lerenden inzicht hebben in hun functioneren.

In meerdere scholen is het geven van feedback veeleer leraargebonden. Er is niet steeds sprake van effectieve feedback en het zelfsturend vermogen van de lerenden wordt niet altijd gestimuleerd. Het is een aandachtspunt voor die scholen om voor alle lerenden de feedback te formuleren in functie van hun groeiproces.

Evaluatiecultuur

De meeste scholen kiezen voor gespreide evaluatie: een combinatie van permanente en eindevaluatie. Afhankelijk van de school, de vestigingsplaats en/of het traject van de lerenden, bestaan de evaluaties uit kennis- en/of casustoetsen, praktijktoetsen, (stage)opdrachten, integratieopdrachten- en/of proeven ... De evaluatiewijze is meestal transparant terug te vinden. De rapporten zijn vaak competentiegericht opgesteld en transparant voor alle betrokken partijen. Een aantal scholen heeft een duidelijk uitgeschreven evaluatiebeleid dat echter niet altijd zijn weg vindt naar de klas- en/of stagevloer.

In slechts een kwart van de scholen is er voor alle trajecten sprake van een kwaliteitsvolle evaluatie. Dat wil zeggen dat de evaluatie voldoende transparant, betrouwbaar, valide en breed is. In die scholen zet de opleiding in op het verweven van theorie en praktijk en peilt zij in haar evaluatie naar zowel ondersteunende kennis als naar inzichten. Dat alles gebeurt in functie van het behalen van de vooropgestelde leerdoelen/competenties.

In de andere scholen is de evaluatie niet voor alle trajecten of slechts gedeeltelijk afgestemd op de leerdoelen. Die zijn op hun beurt niet altijd een juiste weerspiegeling van de verwachtingen binnen een bepaalde module. Veel evaluaties, soms ook in de hogere modules, zijn te sterk gericht op kennis en reproductie en te weinig op verpleegkundig handelen, hoewel er sporadisch wel sprake is van casusgericht geïntegreerd evalueren. Die integratie vinden de beoordelingsteams ook vaak niet voldoende terug bij praktijkevaluaties. Daar evalueren de leraren soms nog erg vaardigheidsgericht zonder rekening te houden met context of competenties. Ook het gefragmenteerd bevragen van inhouden maakt dat het niet duidelijk is of de lerenden de competenties blijvend en geïntegreerd verwerven. Tijdens de stage is er wel meer aandacht voor het geïntegreerd verwerven van competenties en komen competenties uit voorgaande modules opnieuw aan bod.

De (stage)evaluatie gebeurt maximaal in samenspraak met interne (school) en externe (werkveld) partners. De manier waarop dat verloopt, is sterk schoolgebonden. In een ruime meerderheid van de scholen gebeurt de evaluatie van de stages in samenspraak met de mentoren van de afdeling. Vaak gebruiken de scholen daarvoor een evaluatiedocument of portfolio. De stageplaatsen geven aan dat enerzijds de stagedoelstellingen en anderzijds de beoordelingscriteria niet altijd helder en transparant zijn. Tevens vragen ze om voor alle trajecten binnen een school hetzelfde evaluatieformulier te gebruiken.

Ook slagen niet alle scholen erin om, zowel tijdens lessen, evaluaties als stages, een stijgende moeilijkheidsgraad in te bouwen, wat ertoe leidt dat doorheen de opleiding niet steeds het juiste beheersingsniveau getoetst wordt. Dat gegeven is ook erg trajectgebonden.

Dat alles maakt dat in meer dan de helft van de scholen de eindbeoordeling voor de opleiding niet of slechts gedeeltelijk conform het beheersingsniveau 5 gebeurt.

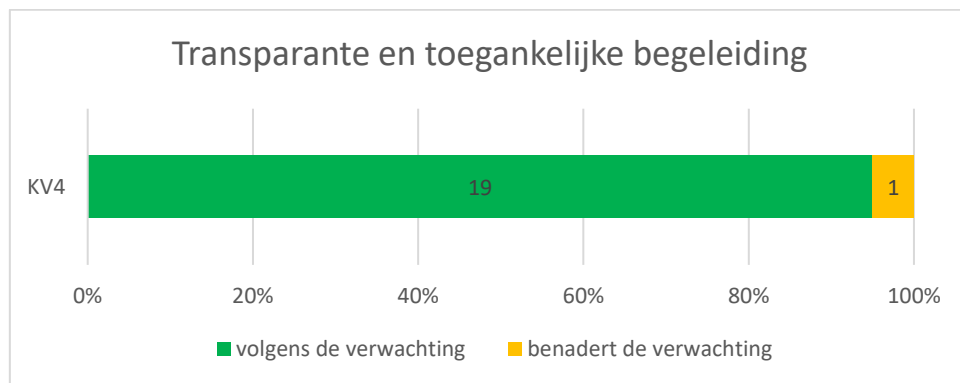
6.2.4 Transparante en toegankelijke begeleiding

Kwaliteitsverwachting

De opleiding begeleidt de lerende maximaal op verschillende domeinen: leren en studeren, onderwijsloopbaan, psychisch en sociaal functioneren en preventieve gezondheidszorg. Dat gebeurt zowel op individueel niveau als op groepsniveau. De opleiding biedt daartoe tijdig heldere, volledige en toegankelijke informatie aan en communiceert daarover laagdrempelig. De begeleiding start bij transparante en onderbouwde inschrijvings- en intakeprocessen op basis van de analyse van de specifieke opleidingsbehoeften van de (kandidaat-)lerende. Die begeleiding is laagdrempelig en reikt verder dan de brede basiszorg. Ze vertrekt op elk moment vanuit de beginsituatie van de lerende en is flexibel afgestemd op de context, de mogelijkheden en de noden van die lerende. Op die manier zorgt de opleiding er mee voor dat zoveel mogelijk lerenden het verwachte eindniveau behalen.

Algemene vaststelling

De transparante en toegankelijke begeleiding levert in negentien van de twintig scholen een inschaling volgens de verwachting op. Slechts één school benadert de verwachting.

Figuur 8: Transparante en toegankelijke begeleiding in hbo5-opleidingen.

Organisatie van de begeleiding op de vier domeinen (leren en studeren, onderwijsloopbaan, psychisch en sociaal functioneren en preventieve gezondheidszorg)

Laagdrempelige communicatie, heldere en volledige informatie

Begeleiding volgens het zorgcontinuüm

sterktes

Kwaliteitsvolle procedure rond Elders Verworven Competenties en - Kwalificaties

verbeterkansen

Transparante en toegankelijke begeleiding nader bekeken

Organisatie van de begeleiding

Globaal stellen de beoordelingsteams vast dat de scholen organisatorisch veel tijd en ruimte maken voor de begeleiding van de lerenden, mede door de toenemende vraag naar ondersteuning.

In alle scholen begeleidt de opleiding de lerenden voor de vier reeds benoemde domeinen. De begeleiding gebeurt in alle scholen zowel op individueel als op groepsniveau, al dan niet vraag- of aanbodgestuurd. In de ruime meerderheid van de scholen gebeurt de individuele begeleiding van de lerende door een trajectbegeleider of -coach die het leerproces van de lerende opvolgt en bespreekt. Ook taalondersteuning, studiebegeleiding en psychosociale ondersteuning worden veeleer individueel aangeboden door leerlingenbegeleiders.

Op groepsniveau werken een aantal scholen met een verplicht en/of vrijblijvend aanbod waarin lerenden met gelijkaardige noden in kleinere groepen begeleid worden voor faalangst, weerbaarheid, stresshantering, leercoaching ...

In scholen waar de begeleiding grotendeels vraaggestuurd gebeurt, is het een aandachtspunt om alle lerenden met specifieke noden in voldoende mate te bereiken.

Communicatie

In bijna alle scholen biedt de hbo5-opleiding tijdig heldere, volledige en toegankelijke informatie aan over de opleiding en communiceert ze daar laagdrempelig over via infoavonden, informatiefilmpjes, de website van de school en folders. De aangeboden informatie via de website of infobrochures strookt in enkele scholen niet met de praktijk. In sommige scholen is de informatie over de verschillende vestigingsplaatsen onvoldoende gelijkgericht.

Inschrijvings- en intakeprocessen

De begeleiding start in bijna alle scholen met transparante en onderbouwde inschrijvings- en intakeprocessen op basis van de analyse van de specifieke opleidingsbehoeften van de (kandidaat-)lerende. De wijze waarop de behoefte van de lerende geanalyseerd wordt, is sterk schoolafhankelijk. Voor het toelatings- en vrijstellingenbeleid werken sommige scholen onder andere samen met de andere secundaire scholen en/of met de hogeschool binnen het samenwerkingsverband.

Sommige scholen nemen een taalscreening af aan de hand van een gevalideerd instrument, al dan niet gevolgd door een remediëringstraject in het geval van een onvoldoende. In andere scholen gebeurt de taalscreening met niet-gevalideerde instrumenten of een extern (al dan niet gevalideerd) instrument. Soms volgt er geen remediëringstraject voor de lerenden.

Een aantal scholen organiseren, naast een toelatingsproef voor taal en/of wiskundige vaardigheden, een intakegesprek waarin ze peilen naar de motivering en de ondersteuningsnoden van de lerende. In enkele scholen is er ook een proef die peilt naar de digitale vaardigheden van de lerenden.

In het kader van het toelatings- en vrijstellingenbeleid beschikken niet alle scholen over een betrouwbare 'studieduurverkortingsprocedure' die bestaat uit een grondig onderzoek van Elders Verworven Kwalificaties (EVK) en/of een gepersonaliseerde screening van Elders Verworven Competenties (EVC).

Brede basiszorg en verhoogde zorg

In de ruime meerderheid van de scholen is de begeleiding laagdrempelig en reikt ze verder dan de brede basiszorg. Ze vertrekt meestal vanuit de beginsituatie van de lerende en is grotendeels afgestemd op de mogelijkheden en noden van die lerende. In een aantal gevallen reikt de begeleiding

verder dan de brede basiszorg, maar kunnen de opleidingen bepaalde 'verhoogde zorg'-maatregelen sterker integreren in de brede basiszorg (zie KV2, Krachtige leeractiviteiten op de school en in het werkveld).

Meerdere scholen zetten op een doordachte manier in op verhoogde zorg en uitbreiding van zorg. Ze maken gebruik van begeleidingsplannen per lerende waarin de maatregelen van de verhoogde zorg in de lessen, tijdens de stage en bij de evaluaties zijn opgenomen. De beoordelingsteams zagen eveneens sterk uitgebouwde digitale leerlingvolgsystemen waarin alle relevante informatie zoals intakegegevens, taalscreening, klassenraadbesprekingen en stage-evaluaties opgenomen zijn.

De uitbouw van de begeleiding van de lerende in die scholen zorgt er mee voor dat zoveel mogelijk lerenden het verwachte eindniveau behalen.

Nog niet alle scholen maken gebruik van een leerlingvolgsysteem om de relevante informatie van de lerenden, zoals de beginsituatiegegevens, te capteren, te delen en zo de begeleiding te versterken. Doordat de teamleden die informatie niet kunnen benutten, is de kwaliteit van de begeleiding in die scholen veelal leraargebonden.

In scholen die de begeleiding versterken via een leerlingvolgsysteem, is het eveneens een aandachtspunt om 'leerstoornissen' te vertalen naar concrete onderwijs- en ondersteuningsnoden, het effect van de maatregelen systematisch op te volgen en bij te sturen en het leerlingvolgsysteem daarvoor efficiënter te benutten.

De meeste scholen werken in het kader van de begeleiding samen met externe partners, zoals het centrum voor leerlingenbegeleiding (CLB), het ondersteuningsnetwerk, het Communicatie Assistentie Bureau voor Doven ... Dat komt de begeleiding van de lerenden ten goede en draagt ertoe bij dat zoveel mogelijk lerenden het verwachte eindniveau behalen.

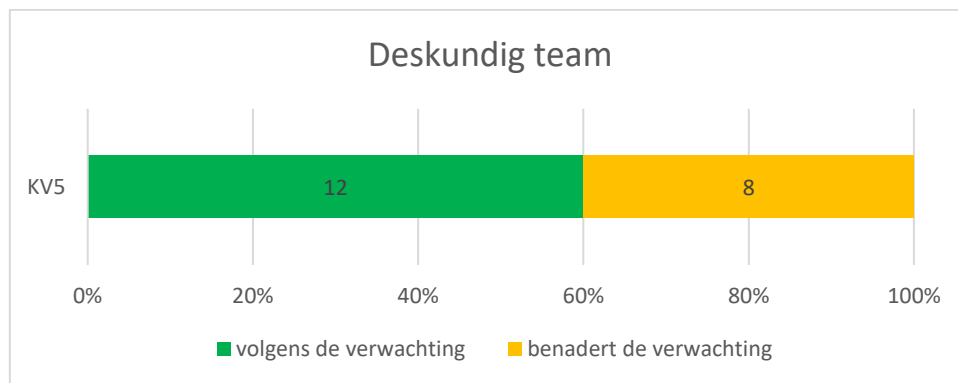
6.2.5 Deskundig team

Kwaliteitsverwachting

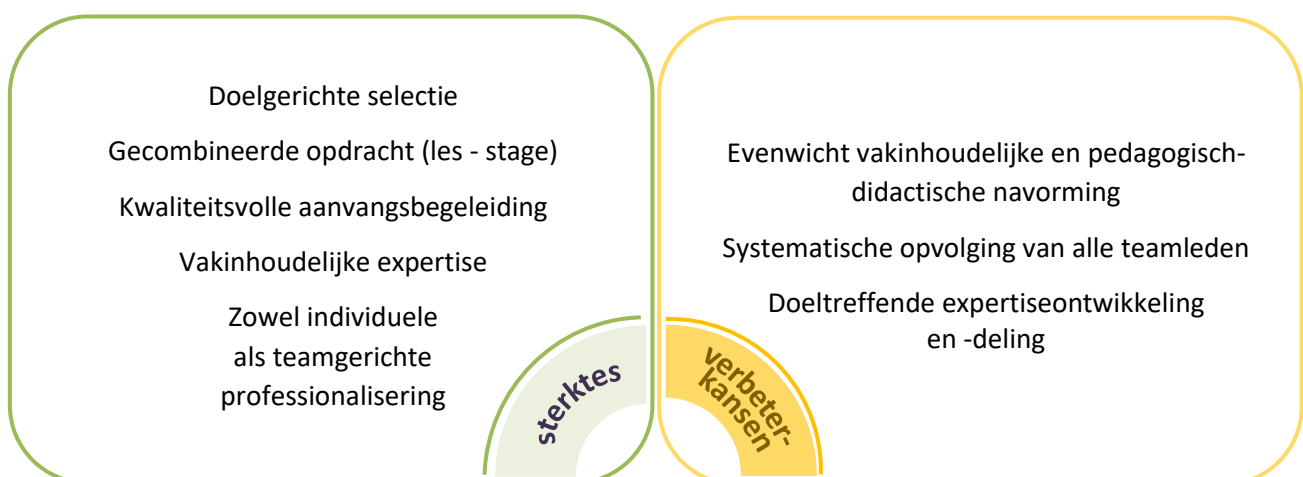
Een doelgerichte selectie, aanwerving en inzet van de talenten van alle teamleden vormen de basis voor een deskundig team. Door waarderende coaching en (aanvangs)begeleiding, in combinatie met een transparante en stimulerende evaluatiecyclus, groeien de teamleden en ontwikkelen ze hun expertise ter versterking van de opleiding. De school maakt werk van een cultuur van levenslang leren waartoe voortdurende professionalisering en doeltreffende expertiseontwikkeling van het schoolteam behoren. Ze organiseert expertisedeling met het oog op een positief effect op het leren van de lerende. De uitdagingen van de school en het werkveld, individuele competenties en teamcompetenties en opleidingsspecifieke noden zijn daarbij richtinggevend.

Algemene vaststelling

Twaalf scholen komen tegemoet aan de kwaliteitsverwachting 'deskundig team'. Acht scholen benaderen die kwaliteitsverwachting.

Figuur 9: Deskundig team in hbo5-opleidingen.

Deskundig team nader bekeken

Doelgerichte selectie

In de ruime meerderheid van de scholen vormt een doelgerichte selectie, aanwerving en inzet van de talenten van alle teamleden de basis voor een deskundig team. Meestal beschikken de scholen voor de selectie en de aanwerving over duidelijke criteria en bijhorende procedures, soms geënt op de schoolspecifieke visie.

Wat de inzet van talenten betreft, houden scholen in de mate van het mogelijke rekening met de expertise, de noden en de mogelijkheden van de leraren. De meerderheid van de teamleden bestaat uit leraren met een onderliggend verpleegkundig diploma, wat maakt dat ze inzetbaar zijn voor zowel lesgeven als stagebegeleiding. Een aantal scholen slagen er niet in om een degelijk zicht te krijgen op de teamcompetenties en de individuele competenties van de leraren, waardoor de teamleden minder ingezet worden volgens hun sterktes.

Aanvangsbegeleiding

In alle scholen is er een aanvangsbegeleiding voor nieuwe teamleden. Die is meestal doordacht uitgebouwd. De manier waarop de scholen de aanvangsbegeleiding organiseren (onthaalbrochures, mentorschap, intervisies en klasbezoeken met nabespreking, aangepaste taakin-vulling en -belasting voor nieuwe leraren), is schoolafhankelijk.

Niet alle scholen slagen erin om adequaat in te spelen op de individuele noden van startende leraren. Vaak maken ze geen gebruik van de schriftelijke gepersonaliseerde overeenkomst tussen het startende personeelslid en de eerste evaluator die het traject van de individuele aanvangsbegeleiding uitstippelt en waarvan sprake is in de regelgeving.

Functioneringsbeleid

Uit de beoordelingsonderzoeken blijkt dat de kwaliteit van sommige opleidingen sterk afhankelijk is van de leraren of de stagebegeleiders en/of verschilt naargelang de vestigingsplaatsen. Dat wordt vaak versterkt door het ontbreken van een systeem om alle teamleden op te volgen op het vlak van (kwaliteitsvol) functioneren, bijvoorbeeld via een functioneringscyclus.

Teamleden in een traject aanvangsbegeleiding worden vaak structureel opgevolgd, zoals hierboven beschreven. Bij personeelsleden die langer in dienst zijn, is dat vaak niet meer zo. Hun functioneringsgesprekken vinden vaak minder regelmatig plaats of gebeuren enkel naar aanleiding van concrete gebeurtenissen of wanneer ze minder goed functioneren.

Ook scholen met een transparante en stimulerende functioneringscyclus benutten niet alle kansen om iedere leraar te laten groeien. Het investeren in een cultuur van (zelf)reflectie bij de teamleden en daarbij onder andere systematisch lerenden en andere teamleden betrekken, kan daarbij een vertrekpunt zijn.

Professionaliseringsplan

Meer dan de helft van de scholen heeft een (meerjarig) professionaliseringsplan, dat meestal gekaderd is in de regelgeving en goedgekeurd is door het Lokaal Onderhandelingscomité (LOC) en dat informatie bevat over de uitwerking van de aanvangsbegeleiding. In de andere scholen is het professionaliseringsplan niet conform de regelgeving: er is geen jaarlijks plan of het is niet goedgekeurd door het LOC of het bevat geen informatie over de aanvangsbegeleiding.

In de meeste scholen vertrekt het professionaliseringsbeleid vanuit de schoolvisie of het beleidsplan, of vanuit de door de school vastgestelde prioriteiten op basis van haar interne kwaliteitszorg, individuele en gemeenschappelijke noden van leraren en maatschappelijke en werkveld gerelateerde

evoluties. Sommige scholen laten echter kansen liggen om het professionaliseringsplan te concretiseren op basis van prioriteiten en om er bijhorende actiepunten aan te koppelen.

Expertiseontwikkeling en -deling

In de meerderheid van de scholen faciliteert en stimuleert het beleid de professionalisering. Die scholen hebben een aanbod van vakgerelateerde en pedagogisch-didactische professionaliseringsinitiatieven. De professionalisering vindt intern vooral plaats via een pedagogische studiedag of personeelsvergadering. In de meeste gevallen kunnen leraren op eigen initiatief deelnemen aan extern georganiseerde nascholingen. Een analyse van de nascholingsregistraties wijst uit dat het uitgangspunt van deze individuele nascholingen meestal vakgerelateerd is, terwijl pedagogisch-didactische nascholingen eerder beperkt zijn. Daarnaast zien de beoordelingsteams een valkuil in zowel het vrijblijvend karakter van de professionaliseringsactiviteiten als in de beperkte doelgerichtheid ervan. Als scholen dan ook niet systematisch opvolgen in welke mate en aan welke professionaliseringsactiviteiten de teamleden deelnemen, komt de evenwichtige participatiegraad in het gedrang.

Ook de expertisedeling gebeurt sterk schoolafhankelijk. In slechts een beperkt aantal scholen gebeurt de terugkoppeling en expertisedeling systematisch, onder andere op pedagogische studiedagen of binnen vakwerkgroepen. In het merendeel van de scholen gebeurt de expertisedeling echter weinig systematisch en structureel. Het is voor die scholen een verbeterpunt om de effectiviteit van de expertisedeling te versterken, waarbij de opleidingsspecifieke noden richtinggevend kunnen zijn.

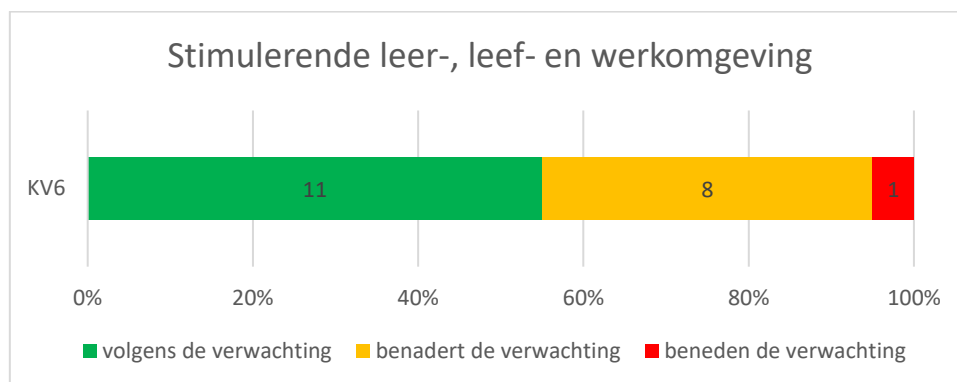
6.2.6 Stimulerende leer-, leef en werkomgeving

Kwaliteitsverwachting

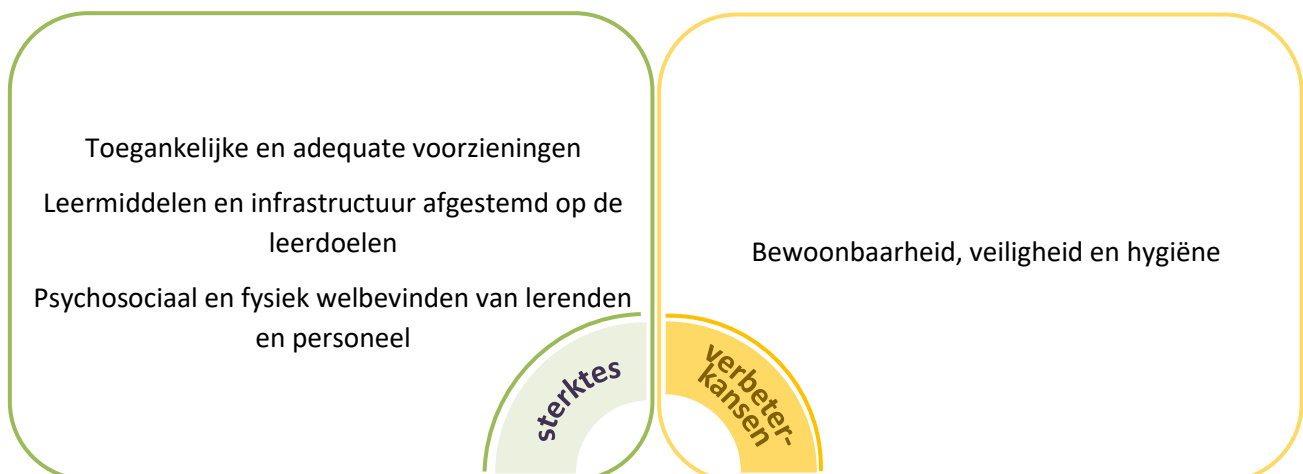
De leer-, leef- en werkomgeving is stimulerend en afgestemd op de leerdoelen. Voorzieningen, infrastructuur en leermiddelen zijn vlot toegankelijk en staan in functie van het leerproces van de lerende. De school realiseert een positief klimaat met betrekking tot het psychosociaal en fysiek welbevinden van zowel lerende als personeel. Het onderwijs vindt plaats in een leer-, leef- en werkomgeving die bewoonbaar, veilig en hygiënisch is.

Algemene vaststelling

In elf van de twintig scholen komt de leer-, leef- en werkomgeving aan de kwaliteitsverwachting tegemoet. Acht scholen benaderen de kwaliteitsverwachting, terwijl één school beneden de verwachting scoort.

Figuur 10: Stimulerende leer-, leef- en werkomgeving in hbo5-opleidingen.

Stimulerende leer-, leef- en werkomgeving nader bekeken

Leermiddelen en infrastructuur

Los van het onderzoek naar de bewoonbaarheid, veiligheid en hygiëne, is in bijna alle scholen de leer-, leef- en werkomgeving stimulerend en afgestemd op de leerdoelen. De voorzieningen, infrastructuur en leermiddelen zijn in de meeste scholen vlot toegankelijk en staan in functie van het leerproces van de lerende. De scholen beschikken over voldoende actuele leermiddelen, meerdere ruime (praktijk)lokalen en/of vaardigheidscentra, en een eigentijdse ICT-infrastructuur. Ze voorzien, al dan niet gefaciliteerd vanuit de hogeschool, meestal ook in voldoende ondersteuningsmogelijkheden (open leercentrum, mediatheek, bibliotheek, tablets of laptops, didactisch leermateriaal, toegang tot digitale databanken). Soms mogen de lerenden beperkt gebruik maken van de simulatielabs van de hogescholen.

In sommige scholen is de infrastructuur echter verouderd en beperkt qua ruimte. Zo beschikken niet alle lokalen over voldoende tafels en stoelen om alle lerenden een plaats te bieden en/of over voldoende bedden om de vaardigheden in te oefenen. Ook stellen de beoordelingsteams verschillen vast naargelang de vestigingsplaats.

De verdeling van de benodigde leermiddelen voor het inoefenen van de vaardigheden gebeurt meestal centraal en verloopt vlot.

Welbevinden van lerenden en personeel

De meeste scholen realiseren een positief klimaat met betrekking tot het psychosociaal en fysiek welbevinden van zowel lerenden als personeel. De lerenden beschikken meestal over verschillende sociale voorzieningen zoals een ontspanningsruimte, zit- en praathoecken en een eigen eetruimte.

In de gesprekken geven de lerenden aan dat ze zich globaal goed voelen en voldoende betrokkenheid en inspraak ervaren op de school, meestal onder de vorm van een studentenraad.

Zowel de lerenden als de leraren waarderen de vaak laagdrempelige, open en transparante communicatiecultuur, waardoor er een open wisselwerking is tussen zowel lerenden en personeel als tussen het personeel onderling. In de meeste scholen kunnen de lerenden terecht bij een aanspreekpunt en/of vertrouwenspersoon (begeleider, leraar of coach).

Via formele en informele bevestigingen tracht een groot aantal scholen zicht te krijgen op de tevredenheid van de lerenden en het personeel om op basis daarvan actiepunten op te stellen. De communicatie over (het opstellen van) de actiepunten gebeurt echter niet altijd systematisch.

Enkele scholen slagen er minder goed in om een positief klimaat te creëren met betrekking tot het psychosociaal welbevinden van zowel lerenden als personeel. Ze bevragen ofwel niet systematisch het globaal welbevinden van de lerenden en het personeel of ze vertalen de resultaten van de bevestigingen te weinig in concrete actiepunten. Sommige scholen doen enkel bevestigingen op het niveau van het instellingsnummer (van de secundaire school) waardoor ze geen zicht hebben op het welbevinden van het personeel en de lerenden van de specifieke hbo5-opleiding.

Bewoonbaarheid, veiligheid en hygiëne

Het onderwijs vindt over het algemeen plaats in een leer-, leef- en werkomgeving die de verwachtingen benaderen op het vlak van bewoonbaarheid, veiligheid en hygiëne (BVH). De directe veiligheid van de lerenden of het personeel kwam tijdens de plaatsbezoeken in geen enkele school in het gedrang. Het al dan niet eigenaar zijn van het gebouw waarin de hbo5-opleiding gehuisvest is, bepaalt gedeeltelijk het verschil in verantwoordelijkheden.

De meeste scholen beschikken over een globaal preventieplan (GPP) en een jaaractieplan (JAP), al dan niet goedgekeurd door het Comité voor preventie en bescherming op het werk (CPBW). De logische samenhang tussen het GPP en het JAP is echter niet in alle scholen terug te vinden. Een beperkt aantal

scholen heeft vanuit een degelijk systeem van risicoanalyses (RA) een goed zicht op de situatie om zo de noodzakelijke acties en maatregelen systematisch te plannen en uit te voeren. Indien die scholen de geplande acties niet op korte termijn kunnen uitvoeren, nemen ze meestal doeltreffende compenserende maatregelen of blijven ze zoeken naar oplossingen.

De gesprekken over BVH vonden plaats met de preventieadviseurs van de scholen, de hogescholen en/of de scholengroepen. Preventieadviseurs worden soms ook bijgestaan door coördinerende preventieadviseurs binnen de organisatie/provincie of door externen (bv. IDEWE ...).

Een aantal scholen evalueren voor hun campussen systematisch alle BVH-processen¹⁰ en bijhorende acties. Ze doen dat onder meer op basis van de verslagen van interne rondgangen, de verplichte keuringsattesten en de opvolgingen van het JAP. Ze betrekken relevante partners bij de evaluaties (bv. brandweer ...), wat maakt dat de evaluaties doorgaans betrouwbaar zijn.

In een aantal scholen ontbreekt echter de systematiek en gebeurt de evaluatie onvolledig en weinig doelgericht. Die scholen benutten bij hun evaluaties niet altijd alle beschikbare bronnen. Ze baseren zich slechts gedeeltelijk op inbreuken en bemerkingen uit de diverse verslagen.

De meeste scholen hebben een zicht op hun sterke punten en werkpunten, maar bewaren en verspreiden niet steeds wat kwaliteitsvol is. De scholen streven ernaar om doelgerichte verbeteracties te ontwikkelen voor hun werkpunten.

¹⁰ (1) elektriciteit, (2) gebouwen en onderhoud, (3) noodplanning, (4) ongevallen en hulpverlening, (5) onthaal, aankoop en controle arbeidsmiddelen, (6) producten met gevaarlijke eigenschappen, (7) valgevaar en toegankelijkheid, (8) verwarming, en (9) voedselveiligheid.

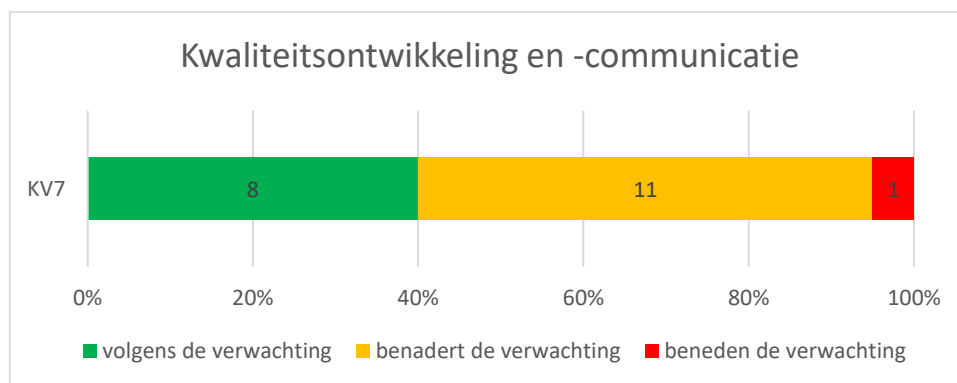
6.2.7 Kwaliteitsontwikkeling en -communicatie

Kwaliteitsverwachting

De opleiding weet wat ze in partnerschap met het werkveld met haar onderwijs wil bereiken en hoe ze de ontwikkeling van de lerende wil stimuleren. De visie is afgestemd op de input en context. Ze vindt breed en zichtbaar ingang in de andere kwaliteitsverwachtingen. De opleiding werkt samen met verschillende partners om haar kwaliteit te versterken, waarbij het samenwerkingsverband een prominente plaats krijgt. De opleiding evalueert alle relevante aspecten doelgericht, systematisch en cyclisch. Daarbij maakt ze gebruik van diverse kwalitatieve en kwantitatieve bronnen en betreft ze relevante partners. De opleiding heeft zicht op haar sterke punten en werkpunten. Ze bewaart en verspreidt structureel wat bijdraagt tot de kwaliteit van de opleiding. Ze ontwikkelt stelselmatig doelgerichte verbeteracties voor haar werkpunten. Ze borgt systematisch wat kwaliteitsvol is en verankert dat in haar hele werking. De opleiding communiceert op navolgbare wijze over haar kwaliteit en haar kwaliteitsontwikkeling met interne en externe belanghebbenden.

Algemene vaststelling

In acht van de twintig scholen komt de kwaliteitsontwikkeling en -communicatie aan de kwaliteitsverwachting tegemoet. Elf scholen benaderen de verwachting, terwijl één school beneden de kwaliteitsverwachting scoort.

Figuur 11: Kwaliteitsontwikkeling en -communicatie in hbo5-opleidingen.

Visie afgestemd op input en context
 Zicht op sterke punten en werkpunten
 Verbeteracties voor de werkpunten
 Gebruik van kwalitatieve en kwantitatieve bronnen
 Interne communicatie over kwaliteitsontwikkeling

sterktes

Visie vindt breed en zichtbaar ingang in alle kwaliteitsverwachtingen
 Evalueert alle relevante aspecten doelgericht, systematisch en cyclisch
 Structureel borgen wat kwaliteitsvol is
 Externe communicatie over kwaliteitsontwikkeling

verbeterkansen

Kwaliteitsontwikkeling en -communicatie nader bekeken

Visie, strategie en partnerschap

In het algemeen weten de scholen in grote lijnen wat ze in partnerschap met het werkveld met hun onderwijs willen bereiken en hoe ze de ontwikkeling van de lerenden willen stimuleren. In de meeste van die scholen is de visie afgestemd op de input en de context. In minder dan een kwart van de scholen geeft het beleidsteam gedeeld eigenaarschap aan de leraren over bepaalde aspecten van de kwaliteitsontwikkeling. Die werkwijze zorgt voor gedragenheid van de kwaliteitsontwikkeling in het team.

Meer dan de helft van de scholen slaagt er echter niet in om de visie breed en zichtbaar ingang te laten vinden in hun brede schoolwerking. Ze laten daarbij kansen liggen om hun algemene visie verder te vertalen in onder andere een visie op verpleegkundige zorg, taalbeleid, professionalisering ...

De meeste scholen betrekken bij het ontwikkelen van hun kwaliteitssysteme meestal de interne partners (lerarenteam en lerenden). Externe partners (werkveld, hogeschoolpartners, andere hbo5-opleidingen ...) worden minder vaak geconsulteerd. Het samenwerkingsverband krijgt in een aantal scholen een prominente plaats. Het betrekken van partners leidt echter niet altijd tot een kwaliteitsvollere opleiding voor alle verschillende trajecten en vestigingsplaatsen.

Zicht op sterke punten en werkpunten

Op basis van de SWOT-analyses en de gesprekken stellen de beoordelingsteams vast dat de meeste scholen zicht hebben op hun sterke punten en werkpunten. Ze ontwikkelen stelselmatig doelgerichte verbeteracties voor hun werkpunten. Een minderheid van de scholen is onvolledig en selectief bij het benoemen van hun werkpunten.

Systematische en cyclische evaluatie en borging

Een kwart van de scholen evalueert alle relevante aspecten doelgericht, systematisch en cyclisch. Ze maken daarbij gebruik van diverse kwalitatieve en kwantitatieve relevante bronnen en betrekken relevante partners.

In de andere scholen evalueert het beleidsteam slechts een aantal aspecten van haar schoolwerking. De evaluatie gebeurt daar weinig systematisch, cyclisch en beperkt doelgericht. Zo slagen die scholen er vaak niet in om prioriteiten te leggen in wat ze willen meten. Andere scholen gaan beperkt aan de slag met de resultaten van terugkerende bevestigingen of betrekken de externe partners te weinig bij de evaluatie. In een aantal scholen zien we ook een sterke ad-hoc werking bij problemen. Ze laten kansen liggen om hun werking vanuit systematische evaluaties bij te stellen. De doelgerichtheid en doeltreffendheid van de kwaliteitsontwikkeling komen daardoor in het gedrang.

Sommige scholen betrekken werkgroepen bij de uitwerking van hun intern kwaliteitssysteme. Die werkgroepen krijgen dan de opdracht om meetbare doelen en concrete acties te formuleren. Een aantal scholen volgt die acties niet systematisch op, wat maakt dat ze slechts een fragmentarisch zicht hebben op de kwaliteit.

Een minderheid van de scholen bewaart en verspreidt structureel wat bijdraagt tot de kwaliteit van de opleiding. De systematische opvolging en verankering van goede praktijken gebeurt in een aantal scholen beperkt.

Communicatie met interne en externe partners

De meeste scholen communiceren over hun kwaliteit en kwaliteitsontwikkeling met interne belanghebbenden. Het is echter een groeikans voor heel wat scholen om ook de externe belanghebbenden te informeren over de kwaliteitsontwikkeling binnen de school.

6.3 In welke mate respecteren de scholen de regelgeving?

Zoals eerder beschreven in 6.2 stelden de beoordelingsteams een aantal inbreuken vast, al dan niet op erkenningsvoorwaarden. Ze baseerden zich daarvoor op de regelgeving die ten tijde van de plaatsbezoeken van kracht was¹¹.

Betreffende het beoordelen van de Europese Richtlijn stelt het beoordelingskader: “In afwachting van een wetgevend initiatief rond de plaats van de Vlaamse hbo5-verpleegkundige in het beroepslandschap, heeft de decreetgever beslist de Europese regelgeving betreffende de erkenning van beroepskwalificaties en de federale wetgeving betreffende de uitoefening van de gezondheidsberoepen niet mee te nemen in de beoordeling.”

In het kader van die problematiek betreffende het niet sporen met de EU-richtlijnen wat het totaal aantal ingerichte uren (4600 uren) en de klinische domeinen betreft, maakte de onderwijsinspectie vooraf met het kabinet en de NVAO concretere afspraken. Er werd overeengekomen dat minstens de helft van de opleidingstijd moet bestaan uit klinisch onderwijs. De stagedomeinen ‘kinderverzorging en pediatrie’ en ‘hygiëne en verzorging van moeder en pasgeboren kind’ maken geen deel uit van het beoordelingsonderzoek en worden dus ook niet meegenomen bij de beoordeling en bij de bepaling van het advies voor erkenning.

Dit deel, dat een beknopte weergave is van het aantal vastgestelde inbreuken, volgt die afspraak. Het kan gaan om meerdere inbreuken per school, gaande van scholen die geen inbreuken plegen tot een school met vijftien inbreuken. We onderscheiden twee luiken: enerzijds algemene regelgeving en erkenningsvoorwaarden (6.3.1) en anderzijds de regelgeving in het kader van het samenwerkingsverband (6.3.2). Zeker de inbreuken op erkenningsvoorwaarden hebben een negatieve weerslag op de inschalingen en het advies.

6.3.1 Algemene regelgeving

In de onderstaande tabel geven we een overzicht van het aantal inbreuken op de regelgeving (al dan niet een erkenningsvoorwaarde) die de beoordelingsteams vaststelden.

Tabel 3: Overzicht inbreuken op de regelgeving.

¹¹ Regelgeving afstandsonderwijs: op 28 oktober 2022 verleende de Vlaamse Regering haar tweede principiële goedkeuring aan het voorontwerp van decreet over het hybride onderwijs in het secundair onderwijs.

Motivatie	Totaal
Curriculum*	
- beantwoorden aan de op het structuuronderdeel toepasbare decretale en reglementaire bepalingen inzake erkende onderwijskwalificaties, eindtermen, ontwikkelingsdoelen, specifieke eindtermen, erkende beroepskwalificaties, curriculumdossiers, leerplannen of individuele handelingsplannen.	10
Krachtige leeractiviteiten op de school en in het werkveld*	
- beantwoorden aan de decretale en reglementaire bepalingen betreffende de organisatie van het onderwijs.	13
- de reglementering betreffende verlofregeling en aanwending van de schooltijd in acht nemen.	5
Ontwikkelingsgerichte feedback en evaluatie*	
- studiebekrachtiging	2
Transparante en toegankelijke begeleiding*	
- samenwerkingsafspraken maken met een centrum voor leerlingenbegeleiding en een beleid op leerlingenbegeleiding voeren.	1
Deskundig team	
- functiebeschrijvingen en evaluatie personeel	5
- professionaliseringsplan en -beleid	6
Stimulerende leer-, leef en werkomgeving*	
- gevestigd zijn in gebouwen en lokalen die aan de voorwaarden op het gebied van hygiëne, veiligheid en woonbaarheid voldoen.	5
Kwaliteitsontwikkeling en -communicatie	
- schoolreglement	3
- decreet betreffende de kwaliteit van onderwijs van 08/05/2009 -art.4 -6	2
- participatie	1

* *erkenningsvoorwaarden*

Voor wat betreft de kwaliteitsverwachting 'curriculum' worden er tien inbreuken vastgesteld. Niet alle scholen bieden een opleiding aan tot 'algemeen verantwoordelijke ziekenverpleger'. Vaak ontbreken er, ofwel in het theoretisch aanbod ofwel bij het aanbod klinisch onderwijs ofwel bij beiden een aantal domeinen. Soms ligt de focus sterk op slechts één domein, bijvoorbeeld de ouderenzorg. Verder zijn de verschillende leerdoelen niet voor alle scholen uitgewerkt op het beheersingsniveau 5 van het Europees Kwalificatiekader. Ook het toekennen van vrijstellingen en het daarop gebaseerde aanbod verloopt in een aantal scholen niet conform de regelgeving. Die inbreuken zijn bij een aantal scholen terug te vinden voor zowel het reguliere dagonderwijs als voor de alternatieve trajecten. Verder bieden twee scholen trajecten aan die toegang geven tot een erkenning als zorgkundige, maar die niet de inhoud, noch het beheersingsniveau bevatten van een reguliere module 'Verpleegkundige Basiszorg'.

Binnen de 'krachtige leeractiviteiten op de school en in het werkveld' worden meerdere soorten inbreuken op de regelgeving onderscheiden. Allereerst stellen de beoordelingsteams vast dat in dertien van de twintig scholen de organisatie van de gedifferentieerde onderwijsactiviteiten (GOA) niet spoort met de regelgeving. De inbreuk gaat over het aantal uren en/of over de inhoud die tijdens die uren wordt aangeboden. Niet alle trajecten respecteren bovendien de regelgeving over de verplichte stagebegeleiding ter plaatse. Ook de aangeboden leertijd is soms te beperkt: meerdere scholen of meerdere trajecten binnen de scholen komen niet tegemoet aan de 36 uren beroepsgerichte vorming. In een aantal scholen presteren de lerenden voor enkele stagesettings systematisch 40 klokuren per week, dat om te voldoen aan uren zoals vermeld in de Europese Richtlijn. Een kwart van de scholen voorziet daar niet altijd in de nodige compensatie zoals de arbeidswetgeving oplegt. Sommige scholen benutten de leertijd onvoldoende door bijkomende vrije dagen in te bouwen tijdens of na een evaluatieperiode.

In het kader van ‘ontwikkelingsgerichte feedback en evaluatie’ plegen twee scholen een inbreuk op het item ‘studiebekrachtiging’. Ofwel ontbreken de motiveringen bij de notulen van de klassenraad ofwel zijn ze weinig betekenisvol. Een aantal officiële documenten in functie van studiebekrachtiging is ook niet ondertekend.

Met betrekking tot de kwaliteitsverwachting ‘transparante en toegankelijke begeleiding’ heeft één school in de samenwerkingsafspraken tussen de secundaire school en het centrum voor leerlingenbegeleiding (CLB) geen schoolspecifieke afspraken opgenomen voor de hbo5-opleiding Verpleegkunde.

Betreffende de kwaliteitsverwachting ‘deskundig team’ beschikken de scholen met een inbreuk ofwel niet over een schriftelijke overeenkomst tussen startende personeelsleden en de eerste evaluator die het traject van de individuele aanvangsbegeleiding uitstippelt ofwel niet over gepersonaliseerde functiebeschrijvingen van waaruit de evaluatiecyclus kan starten. Soms ontbreekt ook een professionaliseringsplan dat goedgekeurd is door ofwel het LOC, ofwel, bij ontstentenis daarvan, door de algemene personeelsvergadering.

In het kader van de kwaliteitsverwachting ‘stimulerende leer-, leef-, en werkomgeving’ stellen de beoordelingssteams vast dat vijf scholen in onvoldoende mate een doeltreffend beleid ontwikkelen en voeren met het oog op de woonbaarheid, veiligheid en hygiëne.

Tot slot zijn er ook voor de kwaliteitsverwachting ‘kwaliteitsontwikkeling en -communicatie’ een aantal inbreuken. In drie scholen is het schoolreglement/onderwijs- en examenreglement onvolledig uitgewerkt en zijn sommige onderdelen niet concreet genoeg opgenomen. Voorbeelden daarvan zijn inspraakmogelijkheden voor de lerenden, de financiële bijdrageregeling ... In het kader van het decreet betreffende de kwaliteit van onderwijs beschikken twee scholen niet over een afdoend intern kwaliteitszorgsysteem.

6.3.2 Regelgeving in het kader van het samenwerkingsverband

De scholen binnen een samenwerkingsverband engageren zich om te werken aan de dertien decretale opdrachten. Indien er inbreuken werden vastgesteld binnen de school met een link naar de decretale opdrachten, werden die vermeld in het beoordelingsverslag als werkpunt.

Onderstaande tabel biedt een overzicht van het aantal inbreuken dat we in het kader van het samenwerkingsverband vaststelden. Dit zijn geen erkenningsvoorwaarden. Het kan gaan om meerdere inbreuken per school.

Tabel 4: Inbreuken op de regelgeving in het kader van het samenwerkingsverband.

Motivatie	Totaal
Curriculum	
- de gezamenlijke organisatie van de opleiding Verpleegkunde van het hoger beroepsonderwijs	1
- de ontwikkeling van het curriculum met inbegrip van het uittekenen van vervolgtrajecten in inhoudelijk aansluitende professionele bacheloropleidingen	2
Krachtige leeractiviteiten op de school en in het werkveld	/
Ontwikkelingsgerichte feedback en evaluatie	
- het vastleggen van een gezamenlijke onderwijs- en examenregeling en evaluatiereglement voor deze opleidingen (betreffende evaluatie).	3
Transparante en toegankelijke begeleiding	
- het uitwerken en evalueren van een kwaliteitsvolle EVC-procedure.	3
Deskundig team	
- de optimalisering van de inzetbaarheid en professionalisering van het personeel, binnen de grenzen van de regelgeving die op de betrokken personeelsleden van toepassing is.	1
Stimulerende leer-, leef en werkomgeving	
- het delen van gebouwen en technische infrastructuur	2
Kwaliteitsontwikkeling en -communicatie	
- het vastleggen van een gezamenlijke onderwijs- en examenregeling en evaluatiereglement voor deze opleidingen (betreffende zaken uit het schoolreglement, los van evaluatie).	5
- het ontwikkelen van een gemeenschappelijk intern kwaliteitszorgsysteem voor de opleiding Verpleegkunde van het hoger beroepsonderwijs	3
- het uitwerken van de communicatie(strategie) over het aanbod van de opleiding Verpleegkunde van het hoger beroepsonderwijs.	3

7 Conclusie

7.1 Algemene conclusie

Zestien van de twintig scholen kregen een gunstig advies, al dan niet met weg te werken tekorten. De onderwijsinspectie heeft vertrouwen in het beleidsvoerend vermogen van die scholen om met de tekorten en/of de ontwikkelkansen aan de slag te gaan en een kwaliteitsvolle uitstroom te garanderen.

De vier overige scholen kregen een ongunstig advies omwille van vastgestelde tekorten in bepaalde trajecten en/of vestigingsplaatsen. De opvolging van die scholen volgt op korte termijn (zie 6.1).

Samen vertegenwoordigen drie van deze scholen ongeveer 40% van de lerenden van de totale schoolpopulatie van hbo5-Verpleegkunde lerenden. Daarenboven hebben deze tekorten betrekking op de opleiding van een groot deel van de schoolpopulatie. De onderwijsinspectie maakt zich voor die scholen ernstige zorgen over de kwaliteit van de aangeboden opleiding.

Hieronder bespreken we de drie onderzoeksvragen met hun sterktes en werkpunten.

7.2 In welke mate biedt de school een kwaliteitsvolle hbo5-opleiding Verpleegkunde aan?

Allereerst stellen we met betrekking tot de kwaliteitsverwachting ‘curriculum’ vast dat scholen meestal het aanbod binnen de hbo5-opleidingen wel afstemmen op de noodzakelijke competenties eigen aan het verpleegkundig beroep. De meest voorkomende werkpunten zijn het uitwerken van de leerdoelen conform het beheersingsniveau 5 van het Europees Kwalificatiekader, alsook het aanbieden van alle domeinen zowel binnen het theoretisch als het klinisch onderwijs conform de Europese Richtlijn (zie 6.3 Regelgeving). Het diploma van ‘algemeen verantwoordelijke ziekenverpleger’ kent geen specialisaties en de polyvalente inzetbaarheid van verpleegkundigen mag niet in het gedrang komen, wat in een aantal trajecten en/of ‘afstudeerrichtingen’ nu wel het geval is. Wat evidence based nursing betreft, houden de meeste scholen de vinger aan de pols. Het actualiseren van het cursusmateriaal en van de bronnenlijst is daarentegen een aandachtspunt. Een groot aantal scholen heeft onvoldoende zicht op de internationale mobiliteitsmogelijkheden van zowel lerenden als leraren. Interculturele gerichtheid komt meestal voldoende in het curriculum aan bod, maar een aantal kansen, zoals het betrekken van de eigen vaak interculturele doelgroep, wordt niet altijd benut.

Wat de kwaliteitsverwachting ‘krachtige leeractiviteiten op de school en in het werkveld’ betreft, tonen de resultaten aan dat de scholen daar in het algemeen voldoende op inzetten. Het aantal inbreuken op de regelgeving binnen die kwaliteitsverwachting, in combinatie met werkpunten, leidt er in een aantal gevallen toe dat scholen beneden de verwachting scoren. De meeste scholen bieden een evenwichtig pakket aan waarbij zowel de theoretische als de praktische component (praktijklessen en klinisch onderwijs) voldoende aan bod komt. De brede basiszorg is in de meeste scholen reeds goed uitgebouwd, maar kan verder versterkt worden. Zeker het taalontwikkelen lesgeven is nog een uitdaging voor vele scholen. Het efficiënt en functioneel inzetten van ICT-toepassingen binnen betekenisvolle situaties is eveneens een werkpunt. De meeste stageplaatsen zijn tevreden over de sterk praktijkgerichte benadering van de opleiding, de bedsidebegeleiding en het vaardigheidsniveau van de lerenden. Ze uiten soms hun bezorgdheid over de theoretische kennis. In de gesprekken geven meerdere scholen aan dat het geen evidentie is om kwaliteitsvolle stageplaatsen te vinden. De resultaten tonen echter aan dat er grote verschillen zijn in de manier waarop scholen de leertijd effectief benutten. Zo stemmen een aantal scholen het afstandsonderwijs niet af op de diversiteit en de specifieke noden van de lerenden.

Binnen de kwaliteitsverwachting ‘ontwikkelingsgerichte feedback en evaluatie’ stellen we vast dat er in alle scholen een feedbackcultuur aanwezig is die de lerenden in staat stelt om te groeien. Vaak blijven kansen liggen om de feedback ontwikkelingsgericht te formuleren en de lerenden aan te zetten tot reflectie en zelfsturing. De kwaliteit van de evaluatie is eveneens een werkpunt in de meeste scholen. De evaluaties zijn vaak niet evenwichtig of onvoldoende doelgericht afgestemd op de diverse competenties. Ze zijn beperkt representatief voor het gevalideerd doelenkader en in enkele gevallen overheerst de reproductie van kennis. Dat leidt ertoe dat in één op de twee scholen de eindevaluatie voor de opleiding of voor één of meerdere trajecten binnen de opleiding niet of slechts gedeeltelijk conform het beheersingsniveau 5 gebeurt.

De inschalingen van de kwaliteitsverwachting ‘transparante en toegankelijke begeleiding’ tonen aan dat bijna alle scholen erin slagen om de begeleiding van de lerenden kwaliteitsvol en evenwichtig uit te bouwen volgens de verschillende fasen van het zorgcontinuüm. Er gaat veel tijd naar coaching en ondersteuning. Het is voor de scholen een groeikans om de lerenden stapsgewijs en doelgericht te begeleiden naar meer zelfsturing en zo de draagkracht van het team te beschermen.

Betreffende de kwaliteitsverwachting ‘deskundig team’ stellen we vast dat in de meeste scholen een doelgerichte selectie en aanwerving de basis vormen voor een deskundig team. Coaching en feedback worden echter voornamelijk ingezet bij beginnende, nieuwe en disfunctionerende teamleden. Het behoort in heel wat scholen niet tot de schoolcultuur om teamleden die langer in dienst zijn, systematisch en doelgericht feedback te geven over de manier waarop ze hun opdracht vervullen en hoe ze zich verder kunnen professionaliseren. Voor de expertiseontwikkeling zijn er minder inhoudelijke afspraken en stellen we vast dat leraren veeleer vakgebonden nascholingen volgen dan algemeen pedagogische-didactische nascholingen. Het delen van expertise gebeurt in sommige scholen weinig systematisch en structureel.

Wat de kwaliteitsverwachting ‘stimulerende leer-, leef- en werkomgeving’ betreft, tonen de resultaten aan dat de materiële leeromgeving, net als het leef- en leerklimaat, over het algemeen positief ingeschaald wordt. In de meeste scholen is een positief klimaat aanwezig met betrekking tot het welbevinden van lerenden en personeel. Het systematisch bevragen van beide doelgroepen is niet in elke school aan de orde. In het kader van de woonbaarheid, veiligheid en hygiëne zijn er verschillende terugkerende verbeterpunten: het opmaken van risicoanalyses, een functioneel globaal preventieplan en een jaaractieplan met doelgerichte acties. Ook laten scholen kansen liggen om hun werking vanuit systematische evaluaties bij te stellen. Niettegenstaande er geen ‘direct gevaar voor de veiligheid van lerenden en personeel’ is vastgesteld, is het toch belangrijk voor de scholen om de veiligheid en het welzijn van de teamleden en de lerenden maximaal te garanderen.

7.3 In welke mate draagt de kwaliteitsontwikkeling daartoe bij?

We stellen ook verschillen vast in de mate waarin de scholen zelf hun kwaliteit bewaken.

De meeste scholen weten wat ze met hun onderwijs willen bereiken en hoe ze de ontwikkeling van de lerenden wil stimuleren. Toch worstelen een aantal scholen met de manier waarop ze dat kunnen realiseren. Geregeld ontbreekt in die scholen naast het strategisch beleid ook een duidelijke doelgerichtheid, prioritering en fasering. In meerdere scholen vindt de schoolvisie slechts gedeeltelijk ingang in de schoolwerking en in de onderwijsleerpraktijk.

De resultaten tonen aan dat de meeste scholen hun kwaliteit evalueren op basis van diverse kwalitatieve en kwantitatieve bronnen, maar dat ze kansen laten liggen om dat op een systematische wijze te doen. Ook op het vlak van borgen zien we dat scholen grotendeels zicht hebben op sterke

punten en werkpunten, maar er niet altijd in slagen sterke punten te borgen en werkpunten doelgericht bij te sturen.

Tot slot verloopt de communicatie over de kwaliteitsontwikkeling van de scholen naar interne belanghebbenden meestal goed. Het is voor de meeste scholen een aandachtspunt om de communicatie met externe belanghebbenden te verbeteren.

7.4 Respecteert de school daarbij de regelgeving?

De beoordelingsteams hebben veel inbreuken opgemerkt, al dan niet op erkenningsvoorwaarden. Die inbreuken situeren zich zowel binnen de reguliere dagtrajecten als binnen de alternatieve trajecten. Tijdens de beoordelingen werden inbreuken tegen de decretale opdrachten van het samenwerkingsverband mee opgenomen, daar waar die een invloed hadden op de kwaliteit van de opleiding.

Een aantal factoren zoals het feit dat de scholen hoger onderwijs aanbieden binnen een secundaire school, het een opleiding uit het experimenteel modulair onderwijs betreft, de scholen gebonden zijn aan een Europese Richtlijn ... maken het toepassen van de regelgeving complex.

De dalende populariteit van het verpleegkundig beroep maakt dat de meeste scholen minder instroom hebben (zie 4.2.1). Tegelijk is de vraag naar verpleegkundigen vanuit het werkveld groot. Om instroom te genereren, zoeken scholen naar allerlei creatieve mogelijkheden onder de vorm van diverse trajecten. Daarbij verliezen ze soms de regelgeving en de kwaliteit uit het oog. Het is een werkpunt voor de scholen om zo snel mogelijk de vastgestelde inbreuken weg te werken.

8 Aanbevelingen

De vaststellingen tijdens de kwaliteitsbeoordelingen en de aanbevelingen naar aanleiding van de voorafgegane terreinverkenning leiden tot de aanbevelingen die hieronder volgen. De aanbevelingen richten zich tot zowel de beleidsmakers als de samenwerkingsverbanden. We verwijzen graag ook opnieuw naar het rapport van de terreinverkenning.

- **Naar een duidelijk profiel en een bijhorend gevalideerd doelenkader op niveau 5**

De onderwijsinspectie deelt de bezorgdheid van de scholen over de toekomst van de hbo5-opleiding Verpleegkunde en de plaats van het beroepsprofiel binnen de zorgladder. Er is al geruime tijd onduidelijkheid over dat profiel en de daarbij horende opleidingsprofielen. Het opvolgen van de Europese Richtlijn brengt de haalbaarheid van de opleiding in het gedrang. Tevens zijn de leerplannen verouderd en scholen voelen zich regelmatig geremd om aanpassingen in het curriculum door te voeren gezien de onduidelijke toekomst.

Duidelijkheid over zowel het beroeps- als opleidingsprofiel conform het beheersingsniveau 5 van het Europees Kwalificatiekader en de toekomst van de hbo5-opleiding Verpleegkunde is nodig. Eens het beroepsprofiel op federaal niveau is vastgelegd, is het doorhakken van knopen betreffende het profiel van de opleiding en het al dan niet voldoen aan de Europese richtlijn noodzakelijk op korte termijn. Eenmaal die keuze is gemaakt, dringt zich een actualisatie van het gevalideerd doelenkader op waarbij zeker ook een taak voor de samenwerkingsverbanden is weggelegd.

- **Behoud van goed uitgebouwd klinisch onderwijs**

De hbo5-opleiding Verpleegkunde is een praktijkgerichte opleiding. De Europese Richtlijn geeft aan dat minstens de helft van de opleidingstijd moet bestaan uit klinisch onderwijs. Bij een nieuw beroeps- en opleidingsprofiel onderstreept de onderwijsinspectie het belang van een evenwichtig programma met een groot aandeel klinisch onderwijs in nauwe samenwerking met het werkveld. Ook de bedsidebegeleiding ter plaatse wordt zowel door lerenden, mentoren en stagebegeleiders als een meerwaarde gezien voor de kwaliteit van deze opleiding. Het is aangewezen dat ook in de toekomst de nodige tijd en ruimte voorzien wordt voor een stagebegeleiding ter plaatse.

Het vinden van een kwaliteitsvolle stageplaats voor de lerenden blijkt geen evidentie te zijn in sommige regio's. Bekijk als school de klassieke settings ruimer en speel in op een snel evoluerend zorglandschap, in nauwe samenwerking met het werkveld en andere belanghebbenden.

Wat de evaluatie van de stages betreft zijn de stageplaatsen vragende partij voor een uniform feedback- en evaluatiedocument dat alle samenwerkingsverbanden hanteren. Een coördinerende instantie kan daarbij eventueel een meerwaarde zijn.

- **Naar een flexibele onderwijsorganisatie**

In 2001 ging het experimenteel modulair onderwijs voor onder andere de opleiding hbo5 verpleegkunde van start. De beoordelingsteams stelden vast dat de scholen tegen een aantal zaken aanlopen. De opleiding is een voltijdse opleiding (36 uren/week) die bestaat uit vijf modules met, uitgezonderd voor twee modules, een volgtijdelijkheid. Het aantal uren GOA en de invulling ervan liggen vast. Vrijstellingen kunnen enkel op moduleniveau toegekend worden. Er zijn twee startmomenten: september en februari.

De vraag naar verpleegkundigen vanuit het werkveld blijft stijgen. Daarnaast zien de scholen een verhoogde instroom van een ander publiek dan de generatiestudenten. Ook werkstudenten ambiëren de opleiding, maar botsen vaak op de haalbaarheid ervan. Ook de veranderende noden van de hedendaagse lerende in het hoger onderwijs maken dat een flexibelere organisatie van de opleiding zich opdringt.

De combinatie van de (vele inbreuken op de) strakke regelgeving vanuit het experimenteel modulair onderwijs en de toenemende vraag naar flexibiliteit leidt tot volgende aanbevelingen voor de beleidsmakers:

- herbekijk het structuurschema met meer mogelijkheden voor trajecten op maat: kleinere opleidingsonderdelen in plaats van de huidige modules, geen vaste startmomenten, het deeltijds volgen van de opleiding mogelijk maken, vrijstellingen voor kleinere gehelen (vakken of thema's) toestaan in plaats van op modulenniveau.
- laat het opgelegde aantal uren GOA los: scholen hebben de opdracht lerenden te begeleiden in hun functioneren op school en in de maatschappij¹². Iedere school zet op basis van de leernoden van zijn lerenden in op een brede basiszorg waarbij er voldoende aandacht is voor differentiatie.

• **Naar een kwaliteitsvolle invulling van het interactieve afstandsonderwijs**

Op 28 oktober 2022 verleende de Vlaamse Regering haar tweede principiële goedkeuring aan het voorontwerp van decreet over het interactieve afstandsonderwijs in het secundair onderwijs. Dat geldt ook voor de hbo5-opleiding Verpleegkunde. De school bepaalt autonoom de verhouding tussen interactief afstandsonderwijs en contactonderwijs.

Op basis van de beoordelingen uit de onderwijsinspectie haar bezorgdheid over de kwaliteit van het geboden afstandsonderwijs in enkele scholen. De beoordelingsteams merken op dat de trajecten waar er momenteel weinig (fysieke) contacturen worden georganiseerd inhoudelijk niet voldoen aan de verwachtingen. De onderwijsinspectie meent dat het de verantwoordelijkheid van de opleidingen is om alle doelen te realiseren zodat het geboden afstandsonderwijs aan dezelfde kwaliteitsstandaard voldoet.

• **Naar een uniforme toelatingsproef**

Voor de lerenden die niet voldoen aan de toelatingsvoorwaarden schrijft de regelgeving voor dat er een toelatingsproef kan ingericht worden. Tussen de scholen bestaan grote verschillen in de invulling en de moeilijkheidsgraad van die proef. De resultaten van de toelatingsproeven zijn enkel geldig voor de eigen school of binnen het samenwerkingsverband.

De onderwijsinspectie vraagt de samenwerkingsverbanden te onderzoeken of een gelijkwaardige, liefst uniforme toelatingsproef, een meerwaarde kan betekenen voor alle lerenden die een hbo5-opleiding Verpleegkunde willen aanvatten.

¹² Decreet betreffende de leerlingenbegeleiding in het basisonderwijs, het secundair onderwijs en de centra voor leerlingenbegeleiding

- **Naar een goede balans tussen beroepsgericht onderwijs en taalondersteuning**

De beoordelingsteams stellen vast dat veel anderstaligen en taalzwakke lerenden de opleiding volgen. De meeste scholen investeren weliswaar in een goed taalbeleid, maar de nood aan taalbegeleiding neemt sterk toe. Het is aan de opleidingen om het evenwicht te bewaren tussen beroepsgerichte vorming en de begeleidingsuren voor taal.

Sommige scholen werken samen met een centrum voor volwassenonderwijs (cvo), een Huis van het Nederlands of NodO (Nederlands op de opleidingsvloer) coaches ..., maar de beschikbaarheid en inzetbaarheid van de taalondersteunende en taalontwikkellende instanties zijn beperkt. De overheid kan bijkomende mogelijkheden voorzien voor NodO-coaches in de opleiding hbo5-Verpleegkunde. Daardoor kunnen de vakleraren en NodO-coaches samen reële communicatiemomenten (instructies, rollenspellen, evaluaties, observaties ...) aangrijpen als leermomenten voor de lerenden. Zo krijgt een taalkrachtige beroepsgerichte vorming alle kansen.

Ook is het aan de opleidingen om, in samenwerkingsverband en over de samenwerkingsverbanden heen, de effecten van de taalbegeleidingsuren in kaart te brengen en hun beleid daarop af te stemmen. Daarnaast kan ook de beschikbare expertise en professionalisering rond taalontwikkellend lesgeven gedeeld worden.

- **Naar een sterke samenwerking met externe partners**

De rol van het samenwerkingsverband kwam doorheen het rapport meerdere malen ter sprake. In sommige scholen is er een sterke samenwerking voor een aantal decretale opdrachten. Ook de kruisbestuiving kwam soms als sterk naar voor. Het is voor een aantal scholen een aandachtspunt om hun werkpunten in samenwerking met de hogeschool op te nemen, daar waar het een meerwaarde betekent voor de school en/of de lerenden. Daarnaast worden de decretale opdrachten soms in vraag gesteld door zowel de hbo5-opleidingen als de hogescholen. Een kritische blik op de meerwaarde van elke decretale opdracht binnen ieder samenwerkingsverband lijkt daarom wenselijk.

Sommige scholen werken samen met de andere hbo5-scholen van hetzelfde samenwerkingsverband. De blik verruimen en 'gluren bij de burens' (zowel binnen als buiten het samenwerkingsverband) kan verrijkend zijn.

Tot slot wijzen de vaststellingen uit dat niet alle scholen samenwerken met partners buiten de schoolorganisatie, wat nochtans een manier kan zijn om de kwaliteitszorg te voeden en het leren van teamleden te versterken. Ook de pedagogische begeleidingsdiensten en het werkveld kunnen een hefboom zijn voor kwaliteitsverbetering.

9 Bijlages

9.1 Bijlage 1: De begripsverklaring

Beleidsteam	De personen vanuit het samenwerkingsverband die invulling geven aan het beleid met betrekking tot de hbo5-opleiding Verpleegkunde en met het beoordelingsteam in gesprek gaan over de kwaliteit en de kwaliteitsontwikkeling.
Beoordelingsteam	Een paritair samengesteld team bestaande uit externen (in het kader van de peerreview), zijnde een werkvelddeskundige, een lerende op niveau 5 en een (hbo5)vakdeskundige, en leden van de onderwijsinspectie, die als één team tot een beoordeling komen van de hbo5-opleidingen Verpleegkunde.
Bestuur	Het orgaan dat voor de secundaire school de bestuurshandelingen verricht, overeenkomstig de door de wet, het decreet, het bijzonder decreet of de statuten toegewezen bevoegdheden.
Cluster	Een opsomming van elementen die deel uitmaken van de kwaliteitsverwachting, met ruimte voor de eigen invulling van de opleiding op basis van context en input
Kwaliteitsverwachting	Een beschrijving van het geheel van de elementen die staan voor een kwaliteitsvolle invulling van de opleiding
Opleiding	De hbo5-opleiding Verpleegkunde die in een samenwerkingsverband met een hogeschool wordt aangeboden.
Samenwerkingsverband	een samenwerking tussen een hogeschool, met onderwijsbevoegdheid voor de bacheloropleiding Verpleegkunde, en één of meer scholen van het voltijds secundair onderwijs voor de organisatie van de opleiding Verpleegkunde van het hoger beroepsonderwijs
School	De secundaire school die het structuuronderdeel en hbo5-opleiding Verpleegkunde aanbiedt.
Structuuronderdeel	Een onderverdeling in het onderwijsaanbod dat afzonderlijk erkend kan worden.

9.2 Bijlage 2: De hbo5-opleiding in cijfers¹³

Gegevens van de lerenden

Onderstaande tabel 5 toont dat ongeveer een op de vijf lerenden (19.73%) les volgt in het gemeenschapsonderwijs (GO) tegenover 72.35% in het gesubsidieerd vrij onderwijs (VGO) en 7.92% in het gesubsidieerd officieel onderwijs (OGO) (T= totaal). In het algemeen volgen minder mannen (M) dan vrouwen (V) de opleiding.

Tabel 5: Aantal lerenden hbo5 Verpleegkunde¹⁴.

	GO			VGO			OGO			Totaal		
	M	V	T	M	V	T	M	V	T	M	V	T
Hbo5 Verpleegkunde	165	1125	1290	689	4046	4735	82	436	518	936	5607	6543

De evolutie van het aantal lerenden dat de opleiding volgt (zie tabel 6), wijst uit dat sinds schooljaar 2016-2017 het aantal lerenden gestaag afnam. In 2020-2021 nam het aantal lerenden dat de hbo5-opleiding Verpleegkunde volgt opnieuw toe, terwijl in 2021-2022 het aantal lerenden opnieuw 6543 is. Die tijdelijke stijging is onder meer te verklaren door de coronapandemie en door de instroom van Indiase verpleegkundigen.

Tabel 6: Evolutie van het aantal lerenden hbo5 Verpleegkunde.

	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022
Hbo5 Verpleegkunde	7062	6706	6589	6444	7117	6543

Gegevens van het personeel

Onderstaande tabel 7¹⁵ toont het aantal personen dat tewerkgesteld was binnen de hbo5-opleiding Verpleegkunde in schooljaar 2020-2021. In totaal zijn er 1452 personen tewerkgesteld: 16.74% mannen en 83.26% vrouwen. Uit tabel 8 blijkt bovendien dat de meerderheid van de tewerkgestelde personeelsleden vastbenoemd zijn: 80.44% vastbenoemden tegenover 19.56% tijdelijken.

Tabel 7: Personeel hbo5 Verpleegkunde uitgedrukt in aantal personen/aantal voltijdse eenheden.

	Mannen	Vrouwen	Totaal
Aantal personen	243	1209	1452
Aantal voltijdse eenheden	215	1048	1263

¹³ Bron: [Thema's onderwijsstatistieken \(vlaanderen.be\)](https://thema's.onderwijsstatistieken.vlaanderen.be); [Vlaams Onderwijs in Cijfers, 2020-2021](#).

¹⁴ Aantal cursisten op 1 februari 2022

¹⁵ Aantal personeelsleden in januari 2022

Tabel 8: Personeel hbo5 Verpleegkunde naar statuut in aantal personen¹⁶.

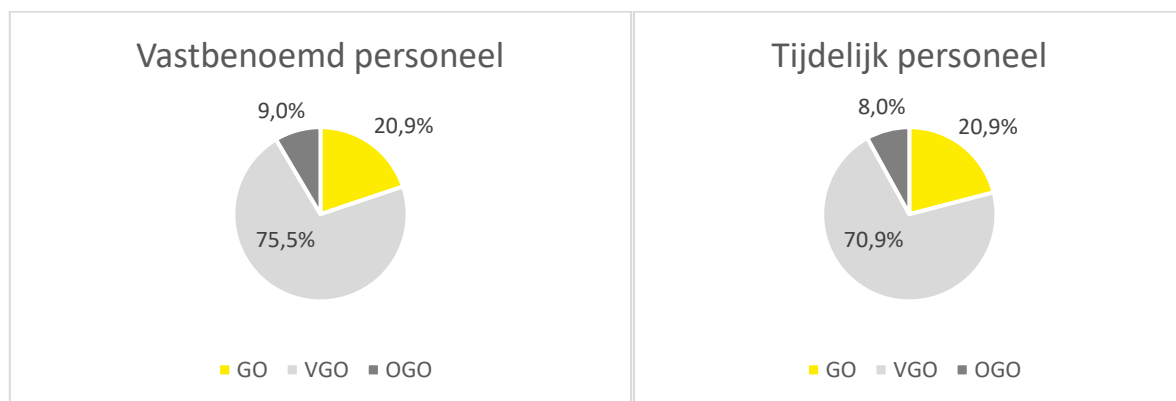
	Vastbenoemden			Tijdelijken			Totaal		
	M	V	T	M	V	T	M	V	T
Aantal personen	180	988	1168	63	221	284	243	1209	1452
Aantal voltijdse eenheden	166	876	1042	49	172	221	215	1048	1263

Wat de evolutie van personeelsaantallen betreft, toont tabel 9 aan dat het aantal personeelsleden sinds 2017-2018 daalde, terwijl dit in 2020-2021 tijdelijk opnieuw toenam.

Tabel 9: Evolutie van het personeel hbo5 Verpleegkunde¹⁷.

	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022
Hbo5 Verpleegkunde	1614	1572	1497	1513	1452

Onderstaande figuur 12 toont aan dat het meeste personeel tewerkgesteld is in hbo5-opleidingen in scholen van het vrij gesubsidieerd onderwijs (VGO) (respectievelijk 75.5% van de vastbenoemden en 70.9% van de tijdelijken). Minder dan een kwart van de personeelsleden is tewerkgesteld in het Gemeenschapsonderwijs (GO). Minder dan tien procent werkt in het officieel gesubsidieerd onderwijs (OGO).

Figuur 12: Statuut van het personeel hbo5 Verpleegkunde volgens onderwijsnet.

¹⁶ Aantal personeelsleden in januari 2022

¹⁷ De opleiding verpleegkunde die vroeger behoorde tot de vierde graad van het bso ging vanaf 2009-2010 over naar het hoger beroepsonderwijs (hbo5). Vanaf 2017-2018 wordt een andere berekeningswijze gebruikt voor het personeel hbo5 Verpleegkunde (alle instellingen worden in aanmerking genomen, ook diegene die en secundair en hbo5 Verpleegkunde inrichten). Dit resulteert in een trendbreuk, waardoor in dit rapport enkel de cijfers vanaf schooljaar 2017-2018 werden opgenomen.